Osveta je moja, ja ću je vratiti!

Tisak i Naklada Knjižare L. Hartmana (Stj. Kugli), Zagreb, Ilica 30.

Cijena K. —.80.

Knjige za mladež

koje su izašle nakladom

KR. SVEUČ. KNJIŽARE FR. ŽUPANA
KNJIŽARE L. HARTMANA
(STJEPAN KUGLI)

ILICA 30. — ZAGREB — ILICA 30.

	Kruna
A, B, C, sa bojadisanim slikama. Veliki format	2.—
Andersen, Priče za mladež. Izabrao i priredio Stj. Basariček. Sa 19 lijepih slika. Malo II. izdanje	1.20
Amicis Edmondo de, Srce. Poklanja našoj djeci P. Kuničić	2.—
Basariček Stj., Šaljive narodne pripovijedtke. Sa 10 slika	—.80
Basariček Stj., Narodne pripovjetke. Sa 8 orig. slika u crno i 3 slike u bojama	1.80
Basariček Stj., Tisuća i jedna noć. Arapske pričice	3.—
Belović Jelica, Meandri za zabavu dobrim kevicam	2.—
Belović Jelica, Sto i deset igara za mladež. Ilustrovano sa 27 slika	1.—
Berge Fr., Prirodopis životinjstva, bilinstva i rudstva. Sa 300 bojad. i 80 prost. sl.	3.—
Bojničić Ivan Kninski, Mala povijest Hrvata. Ukrašeno sa 39 slika	1.—
Bosanske pripovjetke	2.—
Burnnet, Mali Lord. Preveo dr. Milan Ogrizović. Sa slikama	3.—
Cvijić Antonija, A, B, C, ilustrovani	1.—
Četrnaest najljepših slika i narodnih pripovijedaka. Po Karadžiću, Stojanoviću i po drugim izkazima. Sa 12 slika. III. izpravljeno izdanje	—.60
Čika Veno, Dječja radost. Pjesme i pripovjetke dobroj djeci	3.—
Damin Narcis, Terezija ili mlada milosrdnica. Djelce ćudorednom uzgoju. Pohvaljeno pariškim sveučilištem	1.20
Devčić Ivan, Hrvati i Hrvatska pod Napoleonom Velikim. Na temelju povjesnih podataka. Sa 10 lijepih slika	—.80
Devčić Ivan, Junačka djela hrv. graničara	1.—
Dječje igre. Sa krasnim slikama	1.—
Driant, Zarobljenici mora	2.80
Drveni krst i čudotvorni lekar. Dvije pripovijetke sa 8 slika (ćirilicom)	—.80
Dvanaest najljepših priča i narodnih pripovijedaka. Po Karadžiću, Stojanoviću i po drugim izkazima. Sa 12 slika	—.60
Dvadeset najljepših priča i narodnih pripovijedaka. Po Karadžiću, Stojanoviću i po drugim izkazima. Sa 8 slika	—.60
Falk, Ogledalo za djecu	—.40
Felix G., Franceska revolucija godine 1789.—1795. Ilustrovano sa 18 slika	—.80

Veliki popis knjiga šalje se svakomu na zahtjev badava i franko.

	Kruna
Filipović Ivan, Ezopove basne. Sa 21 slikom	—.80
Filipović Ivan, Kraljević Marko u narodnim pjesmama. Sa slikom Markovom	2.—
Gall Josip, Popuinica **mladu i neiskusnu kroz društvo i život**	1.—
Glasoviti muževi staroga vijeka. Za hrvatsku mladež sastavio po Rolinu M. C.	1.—
Gle što nova. Slikovnica za manju djecu	—.80
Harambašić, Smilje i kovilje	1.20
Hatler, Cvieće. Sabrano za kat. mladež	1.—
Hefela, Put na istok do Carigrada	2.—
Hoffmann Franjo, Sto i pedeset pripovijedaka za mladež. Preveo Ivan Filipović. Drugo izdanje priredio S. Basariček	1.80
Hoffmann Franjo, Četrdeset i dvije pripovijetke za mladež. Preveo Ivan Filipović. Drugo izdanje priredio S. Basariček	—.50
Hoffmann Franjo, Čet.deset pripovijedaka za mladež. Preveo Ivan Filipović. Drugo izdanje priredio S. Basariček	—.50
Hoffmann Franjo, Trideset i šest pripovijedaka za mladež. Preveo Ivan Filipović. Drugo izdanje priredio S. Basariček	—.50
Hoffmann Franjo, Trideset i dvije pripovijetke za mladež. Preveo Ivan Filipović. Drugo izdanje priredio S. Basariček	—.50
Hoffmann Franjo, Inkino blago Sa 4 slike	—.80
Hoffmann Franjo, Inkino blago. Sa 4 slike (ćirilicom)	—.80
Hoffmann Franjo, Radišu Bog pomaže. Pripovijetka za mladež. Sa 24 slike. Preveo Ivan Ciganović	1.—
Hoffmann Franjo, Na dalekom sjeveru. Sa 4 slike	—.80
Hoffmann Franjo, Onkraj mora Pripovijest za mladež	—.80
Hoffmann Fr., Osveta je moja, ja ću ju vratiti! Pripovijetka za mladež. Sa 4 slike	—.80
Hoffmann Franjo, Kakva sjetva, takva žetva. Pripovijest za mladež. Pohrvatio Miroslav Ostoić. Sa 4 slike	—.80
Hoffmann Franjo, Na pustom otoku (Brodolom »Pacifika«)	1.20
Hoffmann Franjo, Još živi stari Bog!	—.80
Hoffmann Franjo, Ne osveti se, osvetiću te ja! Pripovjetka za mladež. Sa 4 slike (ćirilicom)	—.80
Hoffmann Franjo, Kakva sjetva, takva žetva. Pripovijest za mladež. Sa 4 slike (ćirilicom)	—.80
Hrvatska omladina pod zastavom srca Isusova	1.20
Ilić, Lovorike Gradišanske pukovnije	1.40
Ivo i Marica. Slikovnica	1.—
Jais O. E., Lijepe i poučne pripovijetke i rečenice za mladež	—.50
Jambrišak Marija, Znamenite žene u povjesti i pričama. I., II. i III. svezak po	1.20
Jambrišak Marija, O pristojnom vladanju u svim životnim prilikama	4.—
Jovan Dragutin, Iz mladenačkoga svijeta. Zabavno-poučne pripovijesti	2.—
Kačić-Miošić O. Andrija, Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Sa 46 originalnih slika. Slike risao V. Anderle	2.—
Katalinić Jeretov Rikard, Vesela mladež. Slikovnica	2.40
Kišpatić M., Prirodopis životinjstva, bilinstva i rudstva. Sa 539 slika	3.—
Klaić Vj., Slike iz slavenske povjesti	2.—
Kraljević Marko u narodnim pjesmama	1.—
Krčmarić B., Novi razgovor ugodni naroda hrvatskoga ili hrvatski guslar. Sa 28 slka od V. Anderlea	3.—
Krištof Kolumbo ili otkriće Amerike. Po Campe-u. Sa 8 slika u bojama i 8 u crno	2.40
Kuničić Petar, Viški boj. Sa 50 slika krasno ilustrovano djelo	2.80
Kuničić Petar, Hrvati na ledenom moru. Po izvješću J. Bayera. Sa 50 slika	1.60

Veliki popis knjiga šalje se svakomu na zahtjev badava i franko.

Mladomu
Frani Kegleviću
učeniku III. razreda
14. VIII. 1917. daje kum Andrija

OSVETA JE MOJA

OSVETA JE MOJA, JA ĆU JE VRATITI!

PRIPOVIJEST ZA MLADEŽ

FRANJE HOFMANNA

HRVATSKI JE PRIPOVIJEDA

FRANJO BARTUŠ,

UČITELJ.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE L. HARTMANA (ST. KUGLI) ZAGREB.

PRVO POGLAVLJE.

MEĐU NEBOM I ZEMLJOM.

»Ej, kamo toli žurno, Svibnjiću?« poviče redar Vuk gradskomu listonoši, koji je oko podna bježao preko sajmišta, kao da ga vjetar nosi.

»Preletjeti mi je još šest sto sedamdeset i pet stuba, ako hoću da završim moje predpodnevno poslovanje,« odgovori listonoša.

»Ej, ne snašlo vas tri sta jada, tad hoćete valjda da se uspnete na toranj gradske crkve? Je l' te?«

»Ja ne bih hotio, ali moram!«

»Nu, nu, ne će baš tako biti,« nasmije se Vuk. »Vi sigurno rado pohađate svoga tasta, zvonara Blaža?«

»Da, da,« odgovori Svibnjić, »ali taj čudnovati starac spram mene je isto tako hladnokrvan, kao što je i spram svijeh ljudi. Nitko baš rado s njime ne opći, pa tako ni ja.«

»Nikako ne mogu da razumijem, što su ljudi proti Blažu tako opori. On doduše više voli svoje mačke i pse, nego svijet, ali to mu je i jedina zabava. Inače mi se čini, da je čovjek od oka.«

»Varate se, dragi redaru. Vi ste tek nekoliko mjeseci u našem gradu, pak ne možete o njemu suditi. Da znate njegovu prošlost, drugačije biste mislili.«

»No pripovijedajte mi dakle život toga starca,« zamoli začuđeni redar.

»Sad ne mogu, — drugom kojom prilikom, — kad bude više vremena,« odgovori listonoša i odjuri.

»Dodite večeras u gostionicu »k lipi« na čašicu vina. Vi ste danas moj gost!« poviče Vuk za listonošom.

Svibnjić se ne ustavi, već samo kimnu glavom, da pristaje. Eto ga na ulazu u toranj gradske crkve. Već korača bezbrojnim stubama. Doskora stiže bez daha i umoran do svoje cijelji. Pokuca na vratima. Otvori ih. Unide u malu sobu. Domaćine ne bijaše u njoj. Zvonio je upravo podne.

Svibnjić sjedne. Očekivaše starca. Da mu vrijeme brže prođe, igraše se s mačkama i psima. Ogledimo se malo tim zvonarovim stanom.

Na jedinom prozoru sobe rasao je bujno viti bršljan, ter se je raširio u krasnu sjenicu. Uz prozor bijaše zvonaru najmilije mjestance. Uza nj stajaše smeđi kožom preobućeni stolac, koji bijaše najvredniji komad cijeloga namještaja.

Divan je pogled s toga prozora! Duboko pod njim leži čitavi grad s ulicama i trgovima. Ljudi su sitni kao mravi; pričinjaju se još manjima od patuljaka. Ala su jadni ti stvorovi, puni brige, skrbi i strasti! Njihova buka, graja, krika i vika ne dopire ovamo. Gledajući na njih s toga mjesta, pričinja se, da je pred očima puklo svjetsko glumište. Ovdje čovjek osjeća, da je bliži nebu. I nehotice pomišlja, da je orijaš tijelom i duhom, kad motri pod sobom tu malu šaku ljudi. Baci li pak pogled u daljinu, to se otvara pred njim čaroban vidik. Brda i doline, livade i polja, šume i gore nižu se jedno do drugoga, pak razblažuju oko motriocu.

Promotrimo još i unutrašnjost toga stana. Na stijeni naprotiv prozoru visi mnogo slika. U sredini je crni okvir, a u njemu nekakav sudbeni oglas izrezan iz novina. Sadržaj mu je ovaj:

»Budući je na molbu baruna Stanka pl. Bunića nad imovinom trgovca Blaža Osvetića otvoren stečaj, pozivlju se svi poznati i nepoznati vjerovnici, da u roku od mjesec dana najave svoje tražbine; jer se inače ne će namiriti.«

Pod ovim oglasom bile su crvenilom napisane ove rieči: »Dušu za dušu! Oko za oko! Zub za zub!«

Iza toga bijahu tri crvena krsta, među kojim se čitalo ovo: »Ja ne ću zaboraviti na onoga, koji mi je razorio sreću ni do zadnjega časa svoga života!«

Taj čudnovati oglas i druge neke slike visjele su nad nekim starim divanom, koji je, sudeći po mnogim rezbarijama na njemu, nekoć bio u ljepšoj sobi, nego je ova zvonarova. Usred sobe bijaše četverouglasti stol i nekoliko stolica. Nedaleko vrata visijaše mnogo raznih ključeva. To je sva uredba i namještaj toga skromnoga stana.

U to se na vratima ukaže jak i plećast čovjek. Odijelo mu je prosto, ali veoma čisto. Lica je mrka. Slaba kosa i brada bijahu već dobrahno sijede. Na očima porastle guste tamne obrve. Pod njima se sjahu dva crna, žarka oka, koja su prava opreka propalu, žutu licu.

Tek što je Blaž opazio svoga zeta, uzdrhta i pocrveni. Gnjevno ga upita, ima li za nj kakav list. Svibnjić mu ga pruži, a ovaj dršćući pograbi zapečaćeno pismo.

»Iz »New-Yorka« šapnu stari zvonar, otkine pečat, otvori pismo i proleti strjelimice i s velikom nestrpljivosti preko lista. Bio je vrlo kratak. Pročitav ga spusti se nezadovoljno na svoj naslonjač, pak teško uzdahnu.

»Zar još uvijek nema pogodnih vijesti?« upita Svibnjić.

»Ne, još uvijek ih ne ima,« bio je tužan odgovor.

»Jednom će ipak stići. Ta danas još nije zadnji dan osvanuo ni meni ni vama. Strpite se malo!« reći će za čas listonoša.

»Hvala Bogu, da je tako, jer bih inače očajao. Mojim je željama vrlo teško udovoljiti. Ja ne ću tako lako dospjeti do svoje svrhe. S ovoga tornja vidi se sve drugojačije. Gledaš li na tužnu svjetinu, što tamo dolje gamiže, to pomišljaš, da bi svu tu malu hrpu svojim šakama mogao smrviti. No tomu nije tako. — Oh, koliko li puta vidjeh n j e g a — m o g a n e p r i j a t e l j a u bogatu odijelu, kako se koči i šepiri. Posmatrah ga na dalekozor. A kada to staklo u kraj bacih, tad

bijaše taj gospodin malen, sitan poput piknjice. Promislim li, da je taj čovjek razorio svu moju sreću, u srcu me spopane jed, pružim ruku prema onoj udaljenoj tačci, zatvorim oči, pak kao u snu mislim, da je taj zlotvor u mojoj vlasti, u mojoj pijesti, a za čas, htio bih, da ga zdrobim na sitni prašak, te se smijem, smijem — a malo zatim opet sam tužan i nujan. — Pograbim dalekozor, pogledam na nj, opet se oholo poput pauna šeće — sve ga pozdravlja, a on tek malo glavom pomiče. O, ti prividni patuljci, pravi su orijaši. Ja sam osjetio njihovu moć — oni me uništiše, unesrećiše.«

Stari zvonar sakrije svoje staro nabrano lice u svoje ruke, pak jecaše i uzdisaše. Psi se i mačke okolo njega verali, pak zavijali i mijaukali. Činilo mi se, kao da te životinje shvataju njegovu bol.

»Vi ste još jedini moji prijatelji,« reče zvonar, životinjama, pak ih stane redom gladiti — »vi me jedini ljubite, vi ne znate za hinbu, — vi je ne poznate!«

»Dragi taste,« reče za čas listonoša, »ja mislim, da vi nijeste baš tako zapušteni na tom svijetu. Zar moja žena nije vaša kći, a naš mali Janko, nije li vaše unuče?«

»Ah prazne riječi,« uzdahne starac. »Ta baš moje dijete, vlastita rodjena kći najviše mi je govorila, da sam sam kriv svojoj nesreći!«

»Valjda je imala i razloga da tako govori.«

»Što?« skoči starac na noge, pak omjeri svoga zeta oštrim pogledom. »Dakako, ti si njezin muž, pa moraš s njom u jedan rog da pušeš. Neka mi već tko ne govori, da imade dječje ljubavi. Svi su samo sebičnjaci i ništa više!«

»Aj, aj, progovori Svibnjić, »ja mislim, da se vi najmanje možete tužiti. Kad vam je ono žena umrla, nesreća vas zadesila, a vi težko oboljeste, tko vas je onda njegovao? Tko je onda danju i noću sjedio uz vašu postelju? Tko li od usta svojih odkidao, samo da ozdravite i ojačate?«

»Bolje bi bilo da me je ostavila, da umrem!« odvrati očajno starac, »barem ne bih znao za jad, brigu i skrb, što me još uvijek tare, a koja me ne će za cijelo ostaviti, dok

živim. Zar te nije stid, da ja kao otac moram slušati što je kćerka za me učinila, dok bolovah? Zar si već sasvim zaboravio, koliko žrtava otac doprinaša, dok se dijete postavi na noge.«

»O ne, to nijesam zaboravio!« odgovori zet. »Ja vam ne spomenuh ni slovca o tom, što vam je učinila kćerka, da me vi ne izazvaste svojim predbacivanjima, da u djece ne ima ljubavi k roditeljima. U istinu, vi oštro sudite svijet. Tko je kriv, da ste pali u nesreću gadnim postupkom jednoga samo čovjeka? Pa zar vam onda ne priskočiše u pomoć? Zar vas -«

»Zar vas ne učiniše zvonarom?« odgovori zlorado Blaž. »To je sve, što mi dadoše, samo da me se riješe. Ja te molim da ne buncaš, već da šutiš, jer ću inače pobjesniti!«

Iza tih riječi ode starac k vratima, uze svežanj ključeva i reče: »Da si zdrav! ja moram na posao! Ako te uvrijedih, to od srca žalim. Što tebi rekoh, ne tiče se maloga Janka, kojega vrlo ljubim. O da sam bogataš, tad bih mogao pokazati svoju djedovsku ljubav! Ali tako ostaju te riječi tek puke želje, koje se nikada ne će ispuniti. Zašto Janka nikada ne pošaljete k meni?«

»Rado bismo to učinili, ali i sami znate, da nije šala za dijete popeti se preko šest sto sedamdeset i pet stuba!« odgovori listonoša.

»Da, da,« odvrati tužno starac, »zvonar je jadan stvor; isključen iz čovječjega društva.«

»U ostalom, ako to baš želite,« odgovori Svibnjić, silazeći niz stube sa svojim tastom, »to će ga Draginja ovaj koji dan k vama dovesti.«

Blaž kimnu glavom, a listonoša ode kući. Putem je neprestano šaptao:

»Taj moj tast pravi je čudak. Ja nijesam rado s njime. Najbolje bi bilo, da ga nije, ili da mu nijesam zetom.«

DRUGO POGLAVLJE.

U GOSTIONICI »K LIPI«.

Gostionica » k lipi« bila je poznata po cijelom gradu radi dobroga jela, izvrsnoga vina i brze podvorbe. Uvijek bijaše puna gostiju. U nju je rado zalazio i odlični gospodin i čovjek nižega staleža.

Bilo je pod večer. Redar Vuk i listonoša Svibnjić uniđu u sporednu sobicu. Naručiše vina i jela.

»Nu, kako vam se sviđa ta kapljica?« zapita redar napuniv čašu rujnim vincem i držeći ga spram svijetla. Je l' da je ljupko?«

»Izvrsno,« odvrati listonoša i pucne jezikom, pošto je malo gucnuo iz čaše.

»I ja tako mislim!« potvrdi Vuk. »Hajd, da kucnemo u naše zdravlje!«

Kucnuše čašama, izprazniše je, a zatim ih na novo napune. Obično se veli, da vino i šutljiva učini govorljivim. To se dogodi i kod listonoše Svibnjića. Iza druge, treće čaše razveza mu se jezik, i on poče sasvim povjerljivo otvorati svoje srce, ter prijateljski stiskati ruke redaru Vuku, koji ga je u goste pozvao. S toga je Vuku u brzo pošlo za rukom, da sklone Svibnjića na to, da pripovieda o prošlosti zvonara Blaža. Akoprem je s početka oklijevao, napokon ipak pristade.

»Ja si baš ne bih rado pokvario dobru volju, ali kad želite, neka bude.« —

»Pripoviedajte samo! Kad dovršite, naručit ćemo još jednu bocu, pa ćete time ugušiti svoju zlu volju.«

»E pa neka bude!« reče Svibnjić. »Jeste li već kada bili kod toga čudnoga starca u zvoniku?«

»Dakako, da sam bio,« odvrati Vuk, »pak mi se je kod njega osobito svidjelo.«

»Dakle ste bili i u njegovoj sobi.«

»Svakako!«

»Aj, onda ste za cijelo opazili onu čudnovatu sliku, što među ostalima visi nad starim divanom?«

»U crnom okviru?« upita Vuk iza kratkoga razmišljanja.

»Da, tako je! jeste li je pobliže promotrili?«

»Htio sam da to učinim, ali stari Blaž zametnu neki razgovor, a kasnije zaboravih na to.«

»A sad čujte, dragi Vuče,« zače Svibnjić svečanim glasom:

»Moj tast Blaž bijaše do nedavna jedan od najpaženijih građana. Bavio se trgovinom. Posao bješe dobar, a gospodar mu brz, marljiv i okretan. Sa svojim ljudima bio je veoma oštar, ali ako su bili revni, tada im bijaše i dobar.«

»Po tome bijaše Blaž dosta imućan čovjek?« upita Vuk u čudu.

»Svakako,« nastavi listonoša, »ali čujte dalje. U gradu ga sve većma cijenjahu, a ja bih se okladio, da je danas već mogao biti i gradskim načelnikom. Ali njegova tvrda glava svemu se odlučno opirala, što se nije slagalo s njegovim nazorima. Uza to bijaše tako ohol, da nije ni pred kim kape skidao, pa stajao pred njim i sam kralj.«

»Aj, aj, što to govorite?« reći će redar, kimajući glavom. »To nije moguće, da je tako ohol bio. Promislite samo, Svibnjiću, što je kralj, pred njim bi ipak skinuo bio kapu.«

»No,« odvrati listonoša stresav ramenima, pred kraljem bio bi možda skinuo klobuk, ali inače ni pred kim. Žena mu i kćerka pretrpješe dosta zbog njegove oholosti i tvrdoglavosti. Ako mu sve na dlaku ne učiniše po volji i ćudi, jao si ga njima.«

»Čudnovato,« mnijaše Vuk, »a ja sam Blaža smatrao najljubaznijim i najugodnijim čovjekom.«

»Ljuto se prevariste,« odgovori listonoša, »to vam je prkonjica, koji bi svojom glavom i zid probio, da može.« Čujte i dalje. Moj tast bijaše veoma poduzetna duha. Mnogi je posao začeo i sretno ga kraju priveo. S toga je počeo sve veće svote ulagati u poduzeća, a često i slijepo, lakomišljeno uzdajući se jedino u svoju sreću, a to bijaše napokon njegva nesreća. Propade. U toj nesreći priskočilo mu se u pomoć. Mnogim je građanima bilo žao, što je ovako odlični njihov drug osiromašio, s toga se složiše, pak zamoliše baruna Stanka Bunića, neka mu uzajmi novaca, što on i učini.«

»To je u istinu čovjekoljubiv i plemenit muž!«

»No, no, ne hvalite dana prije noći!« zaleti mu u riječ listonoša. »Nije baš sve zlato, što se sjaji.«

»Kako to?« upita Vuk.

»Čut ćete. Moj se tast dakle pomogao. On se je obvezao barunu Buniću na rokove otplaćivati uzajmljenu svotu. Svoju je obvezu tačno držao. I tako bi bilo sve dobro prošlo, da nije bilo tvrde starčeve glave. Moj tast bijaše na ime članom gradskoga vijeća. Barun Bunić bijaše također članom istoga vijeća. Jednog lijepog dana posvadiše se ova dvojica u vijeću do zla boga. Svaki je odlučno branio svoje mnijenje. Nijedan ne htjede popustiti. Trli se poput dva tvrda kamena Jedna riječ porodi drugu. Tako dođe do silne kavge. Odlučiše o tom ostali članovi. Prihvatilo se mnijenje moga tasta. Od toga dana postadoše moj starac i barun Bunić najveći neprijatelji, a to strmoglavi Blaža u nesreću, u veliko siromaštvo. Barun bo odkaže svomu protivniku dužnu mu glavnicu. Ovaj time dođe u groznu neprilику. Kraj svega nastojanja nije mogao da smogne toliko novaca, da namiri svojeg nesmiljenog vjerovnika. Konac toj pripovijesti bijaše taj, da je nad cijelim trgovačkim poslom moga tasta bio otvoren stečaj. Tako nastadoše za starca crni teški dani. Umrla mu i žena. Obolio je teško i sam. S velikim trudom i s božjom pomoći izvukao se je iz bolesti. Mnogo su građani činili, da mu pomognu, ali sve to ne bijaše dovoljno. Nikomu se nije htjelo, da stupi pred baruna, te ga zamolit, da se smiluje Blažu. Tko bi god k njemu

došao u tom poslu, taj bi našao u njemu žestokog neprijatelja. A to baš nije nitko želio, jer je barun onodopce bio veoma mnogo pažena ličnost, ter je mogao mnogomu naškoditi bud čim. Napokon se je smilovalo gradsko poglavarstvo te je Blažu ponudilo mjesto zvonara u gradskoj crkvi. Silna mržnja na svijet ugnijezdi se sad u starčevo srce. On bijaše u sumnji, da li da uzme to mjesto. Nije mu se htjelo, da komu bude zahvalan za tu kukavnu službu. Tek na mnogi nagovor svoje kćerke privoli, da uzme mjesto zvonara. Od sada postade taj starac još čudnovatiji. Na sve je ljude cijeloga svijeta zamrznuo. Jednu je samo misao gajio, a ta bijaše, kako bi se prije ili kasnije osvetio onomu, koji je razorio njegovu sreću. Mnogo je razmišljao, kako da to izvede, ali svaka mu se izjalovila. Napokon se ipak dosjeti nečemu. Tračak nade sinu mu u bolnoj duši i razdraženoj ćudi. Saznalo se na ime, da je barun Stanko Bunić bio posve siromašan seoski plemić. Ovdje u gradu imao je jedinoga rođaka, veoma bogatoga ujaka. No na nj se nije mogao nimalo uzdati, jer je on imao sina, kojemu je naumio ostaviti sav svoj veliki imutak. Ali čovjek snuje, a Bog odlučuje. Taj mladić bijaše nestašne ćudi, veoma rastrošan, učio nije ništa, već se samo zabavljao, pravio silne dugove, te tako ogorčavao stare dane svog dobrog oca, koji je na koncu morao da svoga sina odstrani iz zavičaja, jer mu je nanio mnogu sramotu. Poslao ga u Ameriku. Prošlo je nekoliko godina, a starac umrije od same tuge i žalosti, što je imao tako razuzdana sina, koji mu se nikada iz Amerike ne javi. Poslije smrti staroga gospodina bijahu u evropskim i američkim novinama sudbeni oglasi, koji navještahu izgubljenomu sinu sreću na ime da za dvie godine dođe u svoju domovoinu, pa da primi baštinu svoga oca. Rok je prošao, a baštinik se nije javio. Budući da drugih rođaka nije bilo osim Stanka pl. Bunića, to je sud njemu povjerio upravu toga imutka, te su mu pripale i sve kamate, što ih je nosio. Tako je taj čovjek preko noći postao bogatašem, te se je pred nekoliko godina nastanio u našem gradu . . . Za tu prošlost baruna Bunića doznao je i moj stast. S toga od sada neprestano snuje i kuje, kako bi

mogao doznati, da li mladi baštinik u Americi još živi ili ne. Za nj bi najveća naslada bila, da ga živa pronađe, jer bi ga tada pozvao, da dođe ovamo i da nastupi svoja prava, da primi svoj silni imutak. Ovakovim načinom bi rado, da se osveti svomu neprijatelju barunu Stanku Buniću, koji bi onda izgubio i upravu imutka kao i nadu, da bi mogao postati neograničenim gospodarom cijele baštine. — Slučaj htjede, da se je iz našega grada iselila jedna obitelj u Ameriku, s kojom je Blaž još i danas poznat. Upravo danas predao sam mu jedan list, što ga je primio od njih.«

»A čemu to dopisivanje?« reče i zaklima glavom Vuk. »Ja mislim, da će Blaž time sebi slabo pomoći.«

»Sad ću vam to razjasniti,« odgovori listonoša. »Ta je obitelj obećala Blažu, da će sve žice napeti, kako da u Americi nađe Radovana pl. Višnjića, baštinika to velikog imutka.«

»Pa jesu li već što god saznali o njemu?« upita Vuk.

»Do sada još ništa. Ja se bojim, da i neće. Starac Blaž doduše još uvijek goji nadu, ali ja se slabo nadam.«

»Ipak nije u redu, da Blaž teži za osvetom Bog će se već i sam osvetiti njegovu neprijatelju. Ja mislim, da ga ne će minuti božja kazan, što je unesrećivao svoga bližnjega.«

»I ja tako mislim, ali starac je upilio u svoju glavu osvetu i zavjetovao se, da ne će mirovati, dok ne doživi to, da Bunić prestane biti gospodarom toga imutka. — Evo to vam je sve o prošlosti moga tasta. Sad bismo pak mogli ići kući. Vrijeme je već prilično odmaklo, a sjutra treba da idem opet na rad.«

»Imate pravo, dragi Svibnjiću,« kimnu Vuk i ustade. »Idemo svaki k svomu. Bog bio s vama. Hvala vam na društvu i na dobroti, što mi izpripovijedaste prošlost toga čudaka zvonara. Laku noć!«

Po tom se rukovahu i svaki ode na svoju stranu kući. Listonoša koracaše sasvim mučaljivo, a redar Vuk neprestano šaptaše:

»Ipak nije u redu, da se čovjek sam osvećuje. Bog će i onako kazniti svako zlo djelo. Da — da nije u istinu u redu!«

TREĆE POGLAVLJE.

KRIVI BAŠTINIK.

Barun Stanko Bunić sjedio je u svojoj sobi. Bilo je jutro. Slatko je srkao zajutrak. U sobi se desio i sobar Mišo, koji je očekivao zapovijedi svoga gospodara.

Soba, u kojoj se sad nalazimo, raskošno je urešena. Ni u carskim dvorovima ne ima večega sjaja. Stijene su urešene prekrasnim slikarijama. Na prozorima vise bogato izvezene zavjese. Namještaj je remek-djelo. Pod je pokriven indijskim sagovima. Kamo god okom pogledaš — susreće te neizmjerno bogatstvo. Svota, što je izdana za to posoblje, mogla bi biti dovoljna, da prehrani mnogu obitelj kroz cieli život. Da vidimo, što se još nalazi u toj sobi. Na zidovima vise divne slike u zlatnim okvirima. U kutu je postavljen ormar, u kojem je spremljeno najfinije i najukusnije porculansko posuđe, čaše i boce, kojima bi se ponosila svaka i najodličnija domaćica.

Sve je to bogatstvo barun smatrao, kao da ga i nije. On je slabo mario za nj. Čovjek navikne na bogatstvo kao i na siromaštvo.

»Mišo, kakvo će danas biti vrijeme?« upita barun svoga sobara.

»Tlakomjer se je noćas digao, nebo je vedro kao riblje oko, a duva laki »jugo-istočnjak« odgovori ponizno Mišo.

»Dakle će biti lijep dan,« primijeti barun. »Ja ću se još prije objeda malo izvesti.«

»Izvolite li, gospodine barune, otvorenu ili zatvorenu kočiju?«

»Hm, — otvorenu,« odgovori Bunić iza kratke stanke. »Ne ima ništa nova?«

»Došao je neki čovjek, da sabire prinose za siromahe. Ja sam u vaše ime zapisao forintu.«

»Nesretno to prosjačenje!« reče barun i namršti čelo. »Uvijek bi trebalo imati otvorenu kesu, te daj i opet daj. Ljudi u istinu misle, da ima čovjek imutka samo za to, da dariva prosjake. To mora da prestane. Kad postanem gradskim načelnikom, zabranit ću svako prosjačenje.«

Iza tih riječi uze barun novine, što su ležale na stolu, pa se u njih zadube. Sobar je za to vrijeme pospremio ostanke od jela, pak šalice, pladnjiće i čaše.

Napokon će opet barun upitati:

»Koliko je sati?«

»Upravo deset.«

»To nije moguće. Tvoja je lukovica valjda pokvarena. Pogledaj na zvonik gradske crkve.«

Sluga zažme ramenima, pogleda kroz prozor i reče. »Ura na zvoniku stoji.«

»Što?« usklikne Bunić. Zar je poludio taj Blaž? Što radi? U ova zadnja dva tjedna to je već treći put, što je crkvena ura stala.«

Mišo je dobro znao, da se je ura ovo zadnje vrijeme popravljala, ali je to iz zlobe zašutio i rekao: »Taj se Blaž u istinu šali sa svjema stanovnicima našega grada.«

»Da ja to tačno znadem,« odgovori Bunić, pocrveniv poput raka, »još bi danas tomu zvonaru odzvonjelo, izgubio bi službu.«

»No ja bih mu to i želio. Dok god taj neprijazni čovjek u tom zvoniku stoluje, dotle mi je tako teško, kao da mi je gora na grudima. Toga čovjeka ne mogu živa vidjeti. Ja se sve bojim, da će on nešta grozna počiniti.«

»Pa zar se ti bojiš toga nevoljnika?« upita barun smijući se prezirno.

»Ja se ne bojim, ali sam zabrinut radi vas, gospodine barune!«

»Pa što bi mi ta kukavica mogla da učini?«

Osvetan čovjek, pa bio još kako nemoćan, može da naškodi, pak se ga treba bojati. Taj Blaž pak od rane zore do kasne noći neprestano misli, snuje i kuje, kako da se osveti svojemu protivniku, kako da ga sasvim uništi. S toga treba da se čovjek još većma boji.«

»Ti i po bijelom danu vidiš sablasti,« nasmija se barun. »Kako će mi naškoditi taj ubogi zvonar, koji svake godine možda jedanput izlazi iz svoga gnijezda? — Pa meni da se osveti? To nije moguće!«

»Ipak je tako. On snuje, kako da se vama osveti, ja to dobro znadem,« reče sasvim ozbiljno Mišo. »Ako dozvolite, ja ću vam sve na dlaku ispripovijedati, što sam jučer čuo.«

»Barun se nasmije, ustade, pođe do prozora, upali smotku, zapuši, pogleda na zvonik i reče: »Dakle govori! Ja slušam.«

»Meni taj Blaž nije nikada bio po ćudi, ali jučer se osvjedočih sam na svoje oči i uši, da je pravi nitkov.«

»Dobro da te ne čuje,« reče barun pokazav prstom na zvonik, na kojem se je upravo taj čas ukazao zvonar Blaž.

»Ja se ga ne bojim, — on je i ostaje hulja. Jučer bijah u gostionici »k lipi,« da ispijem čašu vina. Tamo najednoć spazih zvonarovoga zeta i novoga redara Vuka. Razgovarali se oni veoma povjerljivo. Svibnjić je pripovijedao sve, što se dogodilo između vas i zvonara. Napokon mu reče, da se taj starac zavjetovao, da ne će tako dugo mirovati, dok se prije ili kasnije vama ne osveti.«

»Meni da se osveti?« — reći će barun. »Molim te dragi Mišo, ne govori tek što god.«

»To nije tek što god,« usprotivi se sluga. Blaž ide za tim, da sazna, da li živi vaš bratić Radovan pl. Višnjić. S toga dopisuje s nekom obitelji u Americi, koja se trudi, da nađe vašega bratića.«

Čuvši Bunić te riječi, postade vrlo ozbiljnim. Prezirni smiješak, koji je vazda lebdio na njegovim usnama, zamijeni

izraz bojazni i brige. Njegovo inače glatko čelo namršti se. Nemirno koracaše sobom amo tamo, te si uzvijaše brkove, i udari nekoliko puta nogama oštro o pod.

»Ja sam smatrao svetom dužnosti, milostivi gospodine,« reče napokon Mišo, »da vam otkrijem zle namjere toga čovjeka. No da sam znao, da će vas se to tako nemilo dojmiti, radije bih bio šutio.«

»Dobro si uradio, što si mi sve kazao,« odgovori barun. »O, mene ni najmanje ne plaše osnove te hulje,« dometne Bunić, pa se opet nekako s teškom mukom nasmiješi. »Moj ubogi bratić za cijelo je mrtav. — Pa da je živ, to — ali što benetam — on je mrtav — — ja se ne bojim ničesa.«

U to se otvore vrata, a u sobu stupi drugi sluga i reče: »Ovaj list stiže upravo s pošte!«

Barun uze zapečaćeno pismo, te promotriv ga s vana šapnu: »Iz Washingtona.«

»Hm — čudnovato,« reče Bunić i potrese glavom. »Tko bi to mogao pisati?«

»Dugo je još razgledavao to pismo, te se nikako nije mogao zakaniti, da ga otvori. Čudne sumnje porode se u njegovoj duši. I sobar gledaše bojažljivo na list, što je upravo nadošao. Napokon ga otvori barun. Pročitav nekoliko redaka, problijedi kao smrt, pa od straha i užasa sruši se onesviešten u naslonjač. List mu ispade iz ruku na pod.

Mišo umah priskoči, da pomogne gospodaru, koji je kao mrtav tamo ležao. No prije svega podiže pismo i letimice ga pročita. I njega spopade strava, kad je saznao za ono, što bijaše u njemu. Prođe još nekoliko časova, dok se Mišo sabrao u toliko, da je mogao pomoći barunu.

ČETVRTO POGLAVLJE.

ZNAMENITA VIJEST.

Prošlo je šest tjedana iza događaja, što ga malo prije opisasmo. Bijaše lijep jesenski dan. Ulicama i trgovima sjalo je žarko sunašce kao po ljetu. Stari je zvonar namjestio stolac na hodnik tornja. Zamišljen gledaše na grad i na okolicu. Uz njega stajaše mali unuk Janko. Majka ga je na nekoliko sati donijela u toranj k djedu u posjete. I dijete gledaše kroz rešetke ograde na grad, te je časomice udarilo rukom o ruku, kad bi što god ugodna opazilo.

»Sad sam i ja velik, što ne, dragi djede?« upita Janko, »a cijeli grad je malen poput onih drvenih kućica, što mi ih je Božić donio. O da su te kuće dolje moje, ja bih se uvijek s njima igrao.«

»Doskora bi ti to dozlogrdilo, dragi Janko,« reče djed, i pogladi plave pramove djeteta. »Ti bi se tada morao sigrati i s ljudima, a to bi te vrlo ljutilo.«

»Ja bih se sigrao samo s dobrima, a zle bih zatvorio u onu kuću sa željeznim rešetkama.«

»Blaženo dijete,« šapnu starac. »Još ne pozna ljudskih pogriješaka!«

»Je li istina, mili djede, da ti ne voliš ljudi?« upita iza kratke stanke mali Janko.

»Tko ti to reče?« upita Blaž namrštiv čelo.

»Otac i majka često govore, da si ti osvetljiv čovjek, kojega dragi Bog ne ima rado.«

»Zar su to roditelji tebi kazali?« upita zvonar, a pogled mu se potamni.

»Meni baš nijesu rekli,« odgovori plaho dijete, »ali oni tako često o tebi govore, a ja sam to jednoć čuo.«

»Tako,« uzdahne bolno starac. »A vjeruješ li ti, da mene dragi Bog neima rado?«

»Ne, djede, ja toga ne vjerujem. Ta ti si veoma dobar, makar više puta i škuro gledaš.«

Blaž podiže dijete na svoje krilo, pa ga nježno privinu k svojim grudima.

»Premili djede,« usklikne dijete, »ti plačeš — ah ne budi tako žalostan, jer ću tad i ja morati plakati.«

Starac ne odvrati ni riječi. Neprestano je gladio svoga unučića po glavi. Suza za suzom tekla je iz njegova staroga ali živoga oka, te se spuštala niz obraze. Najednoć se nečemu dosjeti i reče: »Ti si Janko doduše još malo dijete, ali ću ti ipak reći, zašto ja mnogih ljudi ne volim. No ti ćeš zato i dalje ljubiti svoga djeda.«

Dječak ga pomnjivo slušaše, a starac će reći:

»Drago dijete, na zemlji ima dvovrsnih ljudi. Jedni su bogati, a drugi siromašni.«

»O to ja već odavna znadem,« upade mu smiješeći se Janko u riječ. »Bogati su oni, koji imadu mnogo novaca, ter svakoga dana jedu kolača, a voze se u lijepim kočijama. Ja znadem i to, da si ti ubog, dragi djede.«

»Dobro si rekao, a sad znaj, da sam i ja mogao biti bogatašem, da me nijesu zločesti ljudi unesrećili.«

»Zbilja?« upita Janko, »pa ti bi onda mogao imati također pravih, živih konja?«

»Za cijelo, i još k tomu krasnu kočiju.«

»Ali ti ne jedeš rado kolača — kako bi ti onda mogao biti bogataš?«

»Ništa zato — te sladokuse prepustio bih tebi. Uza to bi ti dobio i raznih igračaka na pr. topova, vojnika, kuća, pušku, sablju i druge stvari.«

»Ah, kako bi to krasno bilo,« uzdahne mali dječak, pak pogleda pobožno prema nebu.

»Ali ovako ne možeš to da imaš, jer su ljudi vrlo zli, pak su me učinili siromahom,« nastavi dalje starac.

»O, ti ružni, zločesti ljudi, stid ih bilo!« reče Janko, pak se plačući vine djedu oko vrata.

U duši i srcu zvonara Blaža porode se grozne misli. »Zar ne imam pravo, da mrzim na te gadne ljude? O, čekajte vi nesretnici, kukavice — doći će dan osvete. Sad se svi meni smijete — ali onda — onda će Blaž biti blažen, kada će vidjeti tebe, koji si mu razorio sreću, — uništena — — «

Najedared se otvore vrata sobe. Janko skoči, a u susret mu dođe otac, zet zvonarov. Poljubiv dijete, poda mu maloga drvenoga konja, da se s njim sigra. Dijete ostade u komorici, a Svibnjić pođe na hodnik.

»Bog bio s vama!« reče listonoša »ja sam došao po dijete. Draginja nije mogla da sama dođe, jer ima kojekakvog kućnoga posla.«

»Dobro, dobro, odvedi ga,« odgovori srdito Blaž, »ali na nešto te ipak moram da sjetim. Drugiput kad ti i Draginja budete o meni govorili, te me psovali, ne činite to pred djetetom.«

Listonoša razkolači začuđeno oči i zapita: »Što hoćete da mi time kažete?«

»To, da mi je dijete nehotice reklo, kako ste vas dvoje ogovarali staroga Blaža, zvonara gradske crkve.«

»Što smo nas dvojica o vama govorili, mogu vam i u brk reći. Ja i opet isto kažem i kazat ću uvijek: Da ja vašu želju za osvetom držim velikim grijehom, koji će Bog doista kazniti.«

»O vi sveti ljudi!« uskliknu porugljivo zvonar. »Vi ste dakako nepogriješivi! Ili ste možda kratkovidni, pa ne vidite brvna u svom oku?«

»Ni mi nijesmo bez mana, kao ni ostali ljudi, ali se ipak bojimo grijeha. Mi pazimo na božje zapovijedi!«

»Da, da, vi ste sasvim dobra djeca. Samo što ste zaboravili na četvrtu zapovijed božju. Nesreća je htjela, da si ti uzeo moju kćerku. Ti si je posvema od mene odvratio, a srce joj napunio samom mržnjom na me. O da mi je tko prije deset godina rekao, da će mi listonoša biti zetom — ja bih ga bio s mjesta smrvio!«

Blaž gledaše mrko preda se. Bol i ljutost mu okupe srce. Bilo mu da plače poput djeteta — a opet se smijaše — gorko smijaše.

»Vi ste ledena srca,« reći će Svibnjić. »Predbaciste mi siromaštvo. Ja sam doista veliki siromah, ali kraj toga ipak vrlo pošten i pravedan — a to vrijedi više no sve bogatstvo ovoga svijeta. Četvrte zapovijedi božje također nijesam zaboravio. O kako bih vas ljubio, ali me vi sami odbijate od sebe.«

»Sad je već dosta tih riječi,« zaleti se u govor Blaž. »Nas se dvojica nikada ne ćemo sporazumjeti.«

»Neka bude po vašoj volji,« odgovori zet, pak se okrene, da ode. Na vratima se sustavi, a pogled baci na zvonara.

»Nu — što još želiš?« doviknu nestrpljiv starac.

»Imam vam javiti znamenitu vijest, doduše to će samo jače razpiriti vašu osvetu — ali vam ipak moram reći, da se osvjedočite da sam vam sklon.«

Svibnjić se približi tastu. On ga promatraše s velikom radoznalosti, — a ovaj mu prišapnu:

»Barun Stanko Bunić dobiva listove iz Amerike, i to iz Washingtona. Njegov sobar odgovara na ova pisma i sa svakim šalje oveće svote novaca u tu stranu svijeta i to u svoje, a ne u barunovo ime. Komu šalje, toga još ne znam. Za cijelo ću i to saznati. Sve mi se to nekako sumnjivo čini. S toga mišljah, da vam to moram priopćiti.«

Svibnjić mišljaše, da će se njegova viest osobito dojmiti zvonara, ali se prevari. Starac se ni najmanje ne promijeni. Uzalud je zet čekao na odgovor. Starac je šutio kao grob. Svibnjić ode sa svojim sinom Jankom.

Tek što ovi odoše, promijeni se starcu unutrašnjost i vanjština. Neka bijesna radost mu se odsijevaše iz očiju. Nosnice se razšire, usta na pô otvore, zubi stisnu, a grudi se burno dizahu i spuštahu.

»Bog je pravedan!« ozva mu se hrapavi glas »Radovan pl. Višnjić živi! Doba osvete je došla. Jadnik taj ispod moga tornja ne će sada dalje uteći. — Ili zar ga ne bi moglo nestati jedne noći ili jednog lijepoga dana? Zar ne bi mogao i cijelo bogatstvo uzeti sa sobom? Ja ću sad k njemu. Glasno i jasno ću mu u brk navijestiti, da pravi baštinik živi, — jest, tako ću učiniti — i to umah — ovaj čas!«

Žurno se preobuče u nedjeljne haljine, pograbi klobuk i štap, pak odjuri niz tamne stube tornja.

PETO POGLAVLJE.

IZNENAĐENJE.

Redar Vuk nalazio se u ovo zadnje vrijeme mnogo u blizini kuće baruna Bunića. Isto tako često posjećivao malu gostionicu nasuprot toj kući, kamo je mnogo zalazila služinčad barunova. Osobito se je rado sastajao sa sobarom Mišom.

Razlogu se lako dosjetiti. Svibnjić je kazao redaru, da barun dobiva iz Amerike listova, a da sobar Mišo šalje u Washington oveće svote novaca.

»Meni je do toga, da saznam, tko to piše Buniću iz Amerike, i komu se onamo šalju novci,« rekne Svibnjić dobroćudnomu redaru Vuku. »Kod svojih poglavara ne bih rado da pitam, jer mi možda ne bi ni htjeli da kažu. Molim vas dakle nastojite, da saznate.«

»Samo se strpite! Ja ću to rado učiniti. O ja se u to razumijem, kao što i vi u raznašanje listova.«

Vuk se umah dade na posao. Upozna se sa sobarom Mišom. Neizmjerno se je trudio, da iz njega ispipa, što je htio da sazna. To bijaše vrlo mučno. Mišo je lukav poput lisice. On umah opazi, s kim imade posla. S toga ne odade, a ma baš ništa. Dapače je na samu ismjehivao redara Vuka, što je mislio, da će tako lako iz njega izmusti tajne gospodara mu Bunića. Napokon saznao je ipak Vuk sve, ali ne svojom lukavošću, nego pukim slučajem.

Bijaše jednoga prije podna. Redar Vuk sjeđaše u gostionici. Uz njega bijaše i sobar Mišo s jednim još čovjekom, kojega

predstavi kao dobavljači peradi i raznih divljači gospodina baruna.

»Kako rekoh,« izjavi sobar, »mi nijesmo ni najmanje zadovoljni s vama, gospodine Jeleniću. Perad nije više tako tečna i sočna, a i divljač bi morala da bude mnogo bolja.«

»Ali ja vas uvjeravam, gospodine,« odgovori dobavljač, »vi uvijek dobivate najbolje vrsti moje peradi i divljači. O tome ste se mogli i prošloga tjedna uvjeriti, kadno vam poslah ono po tuceta divljih pataka.«

»Pô tuceta?« upita začuđeno Mišo. »Vi se valjda varate, što ja znam, bilo ih je samo četiri.«

»Bože sačuvaj,« usprotivi se Jelenić, »bilo ih je potpuno šest komada — ni više — ni manje.«

»I o tom se možemo uvjeriti,« odvrati Mišo, »ja imam u džepu još tovarnicu.«

Posegnu za svojom lisnicom. Otvorivši je ispade iz nje pismo sa pet pečata. Sobar se umah prignu, ali Vuk bijaše brži od njega. Digne ga i pročita naslov: »John Sawger i drug« u Washingtonu.

»U istinu lijepa svota novaca,« nasmiješi se Vuk, predav sobaru list, »pet sto forinata! Pa vi, gospodine Mišo, šaljete toliko novaca? To je doista krasno. — Sobarija jest vrlo unosna služba!«

»Vi bi ste bolje učinili, da se brinete za se, a da druge ljude puštate u miru. U ostalom mnijem i to, da bi za vas više posla bilo vani na cesti, a ne tu u gostionici, gdje se sastaju pošteni ljudi, koji nijesu pod redarskom paskom,« odgovori zlovoljno i ujedljivo Mišo.

Te su riječi uvrijedile redara Vuka. Lice mu se zarumeni, a čelo mu se namršti. Popivši svoje vino, stupi dostojanstveno pred sobara, te mu uzrujano dovikne:

»Vi ne imate ni najmanje prava, sjećati me na moje dužnosti. — Vi šeprtlja! Ja ću biti ovdje, dok se bude meni htjelo, — a ne ću vas za dozvolu pitati. Jeste li me razumjeli — vi lutkaru! U opće treba da dobro pamtite, da vam valja

s redarima uljudan biti, jer bi vam se moglo dogoditi, da vas na red pozovu, otkuda vam toliko novaca, što ih šaljete u tuđinu. Nije to prva novčana pošiljka, koju vi onamo otpremate. Mi to sve dobro znademo. Da — da — dakle John Sawger i drug u Washingtonu — to ću dobro zapamtiti — — Jeste li čuli, vi nitkove — u crnom fraku!«

I s tim riječima ode Vuk ponosno iz sobe, dočim je sobar za njim plašljivo gledao. Redar htjede upravo da prijeđe preko ceste, a netko mu dođe u susret žurnim koracima. Bijaše to zvonar Blaž. Vuk se začudi i usklikne: »O zvonaru, štc vas nosi sa vašeg visokog doma? Ja vas već dugo nijesam vidio.«

Blažu bijaše neugodno, što se sastao s Vukom. Vidjelo se to na njemu. S toga i sasvim u kratko odgovori s nekoliko riječi. Vuk hjede za njim, ali se predomisli. Blaž uniđe u kuću baruna Bunića. Pustimo Vuka, pa pođimo za Blažem. Idući žurno stubama, koje bijahu pokrivene bogatim sagovima, sastane jednoga slugu, te mu reče, da ga predvede do baruna.

Taj je sluga istom nekoliko dana služio u toj kući, pa nije poznao Blaža, zato ga je upitao za ime. Blaž mu kaže svoje ime i dometnu: »Ja moram s Vašim gospodarom još danas govoriti, jer mu imam javiti vrlo znamenitih vijesti. S toga me ne suzdržavajte.«

Sluga uniđe u sobu gospodarevu, da najavi Blaža. Bunić sjeđaše na divanu, te pušaše smotku.

»Što je?« upita slugu.

»Neki čovjek rado bi, vaša milosti, da govori s vama.«

»Već ti sto puta rekoh, da ja ne primam takovih posjeta. To je sigurno opet kakav prosjak. Neka ljudi rade, pa će imati dosta, da mogu živjeti.«

»Nije to nikakav prosjak, već nekakav drugi čovjek,« odgovori sluga.

»Pa što hoće od mene?«

»Ja ne znam,« reče sluga i strese ramenima. »Ali veli, da vam ima nešto vrlo znamenita kazati — i da to samo vašoj milosti može reći.«

Osveta je moja.

»Mile lale« — odgovori barun — »već znam što hoće — novaca hoće. Ako nije došao radi novaca, neka reče prije, što želi, a tad ću ga istom pustiti preda se.«

Sluga izađe, ali za čas dođe opet u sobu.

»No što je rekao?« upita gospodar.

»On je kazao, da vam donaša novosti iz Washingtona.

Jedva što je sluga izrekao zadnju riječ, skoči domaćina sa naslonjača kao preplašen i zagleda se u svoga slugu.

»Nešto nova — iz Washingtona?« opetova dršćući. »Tko bi to mogao biti? — Moram ga ipak pustiti preda se. Neka uniđe!«

Sluga izađe, a barun se bojažljivo zagleda u vrata, koja se do mala otvoriše.

Dva se kleta neprijatelja sastala.

Već godine nijesu se tako na blizu gledali. Omjeriše se gnjevno.

Bunić htjede progovoriti, ali mu ne dade gnjev i jed. Napokon sakupi svu snagu i poviče:

»Kako se usuđujete prekoračiti prag moje kuće? Što hoćete?«

»Samo polako,« odvrati Blaž, »ne valja više ovako govoriti. Vremena vašega gospodstva minula su. Ja se zavjetovah, da ću Vam se osvetiti, a sad je taj čas nadošao.«

»Jezik za zube, vi nasilniče,« zakrešti Bunić, »ili ću vas sramotno istjerati iz svoje kuće.«

»Iz svoje kuće nasmija se porugljivo Blaž. »Ja bih samo rado znati, otkuda tako siromašnom seoskom plemiću kao što ste vi, kuća i bogatstvo. Taj dom sa svim imanjem nije vaš, nego je vašega bratića Radovana pl. Višnjića.«

»Ha, ha, ha,« nasmija se Bunić. »Vi mora da budete nekakav čarobnjak, kad umijete da oživite mrtvace!«

»Tu ne treba nikakva čarobnjaštva. Vaš bratić još nije umro, on je živ, kao što i nas dvoje.«

»Tko to kaže?«

»Ja!« zagrmi zvonar.

Bunić probliedi, noge mu klecnu, i on se nehotice spusti na stolac.

»Što velite na to, moj visokocijenjeni i milostivi gospodine?« upita porugljivo Blaž, pak sjedne naprotiv barunu. »Jeli da je sada vaš ponos, vaša bahatost pala? E tako je moralo da bude, jer tko visoko leti, nisko pada. Da, čovječe, i ja sam to svojedopce kruto osjećao. Ja znam i sad, što će reći biti siromašan. Ali ja to ipak ne podnašam tako teško; jer nijesam nikada bio naučan na toliku raskoš i bogatstvo, kao što vi. U ostalom kruto me se ipak dojmilo; ja mišljah da ću ojačati, kad me ono upropastiste. Ha, ha, ha — gdje ćete vi u buduće udariti temelj svojemu domu? Hoćete li možda u zvonare? Mogli biste uz mene služiti, jer sam već prilično ostario, pa bih trebao jednoga pomoćnika. Ja ću vam biti vrlo oštar gospodar, ali ništa zato, vi ćete lako podnositi moju oštrinu. Ha, ha, ha!«

Dok je zvonar tako govorio, sabrao je barun opet sve svoje sile. Naumi ispitati iz svojega protivnika, na čem osniva svoju groznu izjavu. Zapita ga s toga:

»Vi možete govoriti, što vas je volja, a ja ipak ništa, a ma ništa ne vjerujem. S toga gledajte, da se maknete odavle, pa da me pustite u miru.«

»Lako je vama tako govoriti,« odgovori zvonar. »ali ja imam dokaza, razumijete li dokaza? Vi dobivate listova iz Amerike, a po svojem poštenjakoviću sobaru šaljete novaca u Washington? Zar ne, da je tako?«

»Pa — onda?« upita Bunić na oko mirno.

»Pa — onda? zar vi mislite, da mi ne znamo, komu vi novac šaljete. Vi želite pravoga baštinika da prikratite, i samo nekom malom svotom zabašurite.«

»Ha, ha, ha,« nasmija se barun, »ala ste vi glup čovjek! Silna pohlepa za osvetom učinila vas je slijepim. Dakle ja i moj sobar ne bismo smjeli dobivati, niti slati listova u Ameriku? No što da se ja toliko žestim? Vi ste besraman čovjek, koji dira u tuđe poštenje. Moja je strpljivost postignula svoj vršak, i ja vam zapovijedam, da odmah ostavite moju kuću!«

Ta sigurnost u govoru Bunićevu čudnovato se dojmila Blaža. On bijaše osvjedočen, da se je ovaj put prenaglio.

Bunić je imao oštro oko, pak opazi, kako je duša Blaževa postala mala i potištena. S toga naumi izvesti još jednu lukavštinu, da rastepe svaku sumnju. Pozvoni. Sluga uniđe, a on mu zapovjedi, da odmah pozove sobara Mišu.

»Mišo je ovaj čas prispio kući,« odvrati sluga; »te će sad na ovdje biti.«

»Prođe nekoliko časova, a u sobu stupi sobar Sav se prepane od čuda, kad opazi zvonara gradske crkve. Promjene na njegovu licu teško bi se dale opisat.

»Ti se čudiš, što je taj čovjek ovdje. I pravo je tako!« prozbori Bunić. »I ja sam mislio, da bi se mogao prije nebeski svod prelomiti, nego li u mene pojaviti taj čovjek. No ti ćeš se još većma začuditi, kada ti priobćim, da me je taj bijednik htio potvoriti zločinstvom, prijevarom, itd. Ti znaš, Mišo, da smo nedavno iz Amerike od jednoga prijatelja dobili vijest, kako je pamuk iznenada u cijeni pao, pa da bi ga sad najbolje bilo nakupovati u množini, a onda čim mu poskoči cijena, opet ga prodati. Tim bismo mogli steći lijep dobitak.«

»Tako je, milostivi gospodine,« odgovori Mišo, pa se nasmiješi, da se to tek samo malo opaziti moglo, »ja —«

»Sasvim je pravo,« upane mu barun brzo u riječ, »a ti si me umolio, da ti uzajmim svotu novaca, jer da si voljan preuzeti taj trgovački posao, budući da ja zato nijesam imao prave volje. Ti si tada te novce slao novčanoj kući u Washington.«

»Johnu Sawgeru i drugu,« završi sobar i posegnu za svojom listnicom, da izvadi namire od novaca, što ih je onamo otpremio.

»Dobro,« začne barun na novo. »Ovaj pak čovjek tvrdi, da ti listovi nama dolaze od siromašnog mog bratića Radovana, koji da tamo živi, i kojemu da ja želim oduzeti pravo nasljedstva, šaljući mu onamo novaca.«

»A vi to, milostivi gospodine, možete sasvim mirno slušati?« odgovori glasno Mišo. »Zašto ga ne otjeraste?«

»Ja ne bih nikomu svjetovao, da dirne u mene,« odgovori razočarani zvonar, »jer bih tada znao počiniti što takova, što ne bi nikome milo bilo. Ja sam se sada osvjedočio, da sam se prenaglio, ali vam i opet kažem, da će doći čas, kad ćete vi, biti uništeni, propalica kao što i ja. Bog je pravedan, barune, biti uništeni, propalica kao što i ja. Bog je pravedan, on je vidio, što ste vi sa mnom počinili, pa će zato kucnuti sat, da vam se vrati milo za drago!«

Na to se udalji stari zvonar. Popeo se na stari svoj toranj.

»Hvala Bogu, da je opasnost tako sretno uminula,« reče barun Bunić.

»I ja sam doživio malu nepogodu, ali je također dobro prošla,« reče Mišo, pak pripovijedaše svoj sukob s redarom Vukom u gostionici.

Barun iza toga pozvoni. Sluga uniđe. Gospodar mu doviknu: »Zašto ne prostireš stol? Podne je već minulo, a ti znadeš, da ja tačno u to doba jedem.«

»Neka oprosti vaša milost,« izmuca uplašeni sluga, »ja nijesam čuo zvoniti podne, a po tome se uvijek ravnam.«

U očima baruna zasja iskra zloradosti, prstima pucne, a iz grudiju mu se podiže čudan zloradi smijeh.

Sobar i sluga pogledaju svoga gospodara, pa se začudiše. Mišljahu bo, da je sišao s uma. Ta nagla promjena u ponašanju mogla je svakako poroditi takovu sumnju. Za čas reče Bunić:

»Ej, hvala Bogu, još ima u mene zdrave pameti. Ja se moram smijati, jer — — no dosta je toga. Jovane, prostri stol, a ti Mišo hajde sa mnom u pokrajnu sobu.«

Sobar posluša. Čudio se čudom nalozima svoga gospodara. Više no jedan sat razgovarahu se sasvim tiho i povjerljivo. Radoznali Jovo prisluškivaše, ali ne mogaše razumjeti, a ma niijedne. No časomice je čuo, kako se obojica smiju, neizmjerno smiju. Kad se opet vratiše, sjalo im na licu veselje i radost.

Barun Bunić bijaše toga dana vanredno dobre volje, blažen i sretan.

ŠESTO POGLAVLJE.

NEDJELJA.

Nedjelja je. Služba se božja svršila. Pobožni puk rpimice izlazi iz crkve. Svačije je srce utješeno od božjih riječi, što su ih netom čuli.

Stari, časni duhovnik govorio je krasnu propovijed o ljubavi bližnjega i o dužnostima kršćanina, kako naime jedan drugomu valja da prašta. Mnoga je duša oćutile te priproste i krasne riječi, te ih upamtila, da budućnost svoju po njima uredi.

»Kao što vi ljudima praštate, tako će i nebeski otac prostiti vama!« Ove riječi doviknuo je starac svećenik sakupljenom pobožnomu puku, a završio ovako:

»Sve razumjeti, znači sve oprostiti. S toga obuzdajte zlobne namjere svojih srdaca, ako vam je tko učinio što kriva. Pomislite i na to, da Bog zna, što je potaklo vašega bližnjega da vam je učinio zlo — i skoro će vam se ukazati svjetlost. Svi će razlozi tada biti jasni, pred vašim očima, a vi ćete vidjeti skoro svakiput, da ste sami krivi, što je bližnji tako nemilo spram vas postupao. Kada to spoznate — rado ćete oprostiti. Zar ne? O za cijelo. Inače ne biste mogli sklapati ruke i svevišnjemu se Bogu pobožno moliti: Otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima svojim. — Zavjetujte se dakle, braćo kršćani, dragomu Bogu, da ćc te rado od srca i iz dna duše oprostiti svojemu bližnjemu. Amen.«

U množini puka bio je i listonoša Svibnjić. I njega su se dojmile riječi svete propovijedi, te se je duboko zamislio. Slika njegovoga tasta porodi se živo u njegovoj duši, ter sam u sebi ovako govoraše:

»On je već vrlo ostario. Zlobni ga ljudi unesrećiše. I mi ga u nevolji ne potpomažemo onako, kako bi se pristojalo. Mi mu također ogorčavamo stare dane života; jer smo mu se sasvim otuđili. On je prema nama ohladnio. I pravo ima stari svećenik, dočim veli: Sve razumjeti znači sve oprostiti. Da moj tast tako kipi osvetom spram svojega neprijatelja, nije dakako kršćanski, ali što ćemo, mi smo svi slaba, griješna djeca božja. Bog zna, ne bi li i ja takov bio, da sam na njegovu mjestu i u njegovoj koži. Nastojat ću, da se s njim posve izmirim. To će starca neizmjerno radovati. Ta mi smo njegova djeca, a on našega Janka toli neizmjerno ljubi, da bi mu i svoje krvi dao, samo da ga učini sretnim.«

Iza toga skromnoga razmišljanja zaustavi se Svibnjić, pak se obazre. Pred njegovim očima ukaza se visoki toranj gradske crkve. Ura je upravo odbila jedanaest sati prije podne. Glas tih udaraca čudnovato je odzvanjalo. Bilo mu je, kao da taj zvuk sata govori: »Vrijeme prolazi — dođi ovamo gore — evo ti moje desnice — evo moga srca — mir neka bude među nama u sve vijeke, vijekova! Amen.«

Svibnjić ne počasi ni časka, već odjuri na toranj k zvonaru.

Došao do vrata Blaževe sobe, stane i sluša. Do srca mu dopirali glasovi iz nutra. Starac je molio. Pustio ga, neka dovrši.

Nasta mir, tišina. Još počeka časak. Onda pokuca i uniđe.

Starac ne ustade s mjesta. Nemilo odvrati pozdrav svoga zeta. Izrazi njegova lica kazivahu, da mu je neugodna bila njegova posjeta.

Svibnjić se približi starcu, uhvati ga za ruku, srdačno je stisnu i prozbori:

»Taste, bio sam u crkvi. Divni nauci propovjednika prodrli mi do dna srca. Ja sam se osvjedočio, da smo mi sami, na ime ja i Draginja krivi, što ste vi spram nas tako hladni. S toga čvrsto zakanih, da ću vam od sada biti to, što od mene zahtijeva ljubav božja, a to je, da vam budem iskren, vjeran sin. Ja ću kao pošten čovjek održati svoju riječ, pak vas molim od svega srca: Ne sustegnite mi svoje ruke i ne uskratite mi svoje ljubavi!«

Lice se zvonarovo sasvim razvedri. Kao da je proljetno sunce sinulo u starčev obraz, tako mu se crte osmjehivale. Snažno udari svojom desnicom o ruku zetovu, te ga privinu na svoje stare grudi. Dugo stajahu tako zagrljeni.

To bijaše lijep prizor, koji je tim više dirao u srce, što je bila sveta nedjelja, i što se je zbio na tako visokom mjestu, reć bi među nebom i zemljom.

Malo se razgovarahu. Srca im bijahu odviše ganuta, a da bi mogli samo i riječ prozboriti. Zet se naskoro otpremi kući. Na rastanku upita ga tast nježnim glasom:

»Je l' da ćemo se danas još vidjeti. Poslije podne doći će i Draginja s malim Jankom? Ne reci: ne; ne odbij moje želje! Neizmjerno mi je drago, što sam opet dobar s djecom svojom, što sam se izmirio s vama.«

Svibnjić obeća, da će doći, kako je starac želio. Obojica se još jednom srdačno rukovahu, a za tim se ljubazno rastadoše.

Kad je Svibnjić silazio niz tamne stube, začu zvoniti podne. Bilo mu je neizmjerno pri srcu. Činilo mu se, da starac zvonar po glasu tih zvonova šalje za njim svoj očinski blagoslov.

Dođe i poslije podne. U maloj sobici u tornju sakupi se sretna obitelj. U velikom naslonjaču kraj divana sjedio je djed i blaženo se smiješio. Na koljenima ljuljao je maloga Janka. Uza starca sjedio je listonoša, a marna kućanica Draginja spremaše užinu.

Napokon donese majka dobru kavu. Napuni čaše. Uza svaku stajaše lijep komad kolača, a to se je malomu Janku osobito svidjelo. Od same radosti pojede nekoliko komada, a napokon pobere i sve mrvice, što su preostale.

Blaž se silno promijenio. Njegove se oči sjajile krijesile od same radosti. Na starom mu obrazu počivaše blaženi mir. Već dugo nije uživao tolike sreće kao danas. Mjesto mržnje i osvete prebivaše danas u njegovim grudima — mir, sam pokoj. Na ustima lebdio mu je umiljat smiješak.

Malo je govorio, ali zato zborahu njegove oči, koje igrahu od sreće, motreći neprestano djecu.

Mnogo je puta danas hvalio dobromu Bogu za veliku milost, koju mu je netom pružio. Čvrsto je od sada naumio, da će živjeti samo za svoju malu obitelj i svaku mržnju izkorijeniti iz srca.

Žalibože i opet se izjalovi ta njegova krasna namisao.

Sretna obitelj sjeđaše razdragana najvećim mirom, srećom i blaženstvom. Najedared pokuca netko na vratima.

Zvonar poviče: »Slobodno!« a u sobu stupi redar Vuk. On sustane časak, kad opazi, kako se prijazna obitelj sastala. Zatim pruži pojedincima ruku i reče:

»Tako valja! To mi se mili. Rođaci moraju da budu uvijek složni, ako žele da se opru svjema burama života.«

»Danas vidite sretnoga oca pred sobom,« usklikne Blaž, i ponudi redaru, da sjedne. »Ja sam se izmirio sa svojom djecom, pak ćemo odslije opet živjeti u sreći i zadovoljstvu. No Vaše mi se namršteno lice, Vuče, nikako ne mili, niti se slaže s današnjom mojom svetkovinom.«

U istinu bijahu crte redarova lica nekako čudne. Svibnjić ga upita zašto je tako zlovoljan.

Vuk podiže prstima svoje brčiće, ter iza kratkoga oklijejevanja reče:

»Da, da — ja sam u istinu vrlo zle volje. Da sam znao, da je ovdje tako vesela družina, ne bih danas ovamo ni došao, već koji drugiput.«

»Dobro je, da dođoste,« odvrati sretni djed, »u našem društvu možete se opet razveseliti.«

»Sumnjam,« odvrati tužno Vuk.

»Oho, — zašto ne?«

Čudna je to priča ili bolje grozna istina, što vam kanim sada pripovijedati,« odgovori poštenjaković Vuk. Teško mi je,« govoriti — ali ipak moram.«

»Samo naprijed, zborite,« nutkaše starac, na čijem se čelu opet nabrali tamni oblaci.

»Ja sam vam došao javiti, da se znate čuvati Vi ste kod gradskoga poglavarstva tuženi. Ona hulja Bunić prijavio je, da bez dozvole ostavljate svoj toranj, pak predlaže da vam se oduzme služba zvonara.«

Ta vijest dojmi se grozno cijele obitelji. Starac problijedi, te pane od užasa u svoj naslonjač. Svibnjić i Draginja sklapahu ruke i snebivahu se.

»Pa zar nas uvijek mora nesreća da progoni?« poviče Draginja. »Zar ne ćemo nikada biti sretni i zadovoljni?«

»Ne očajavajmo umah,« prihvati Svibnjić, koji se je malo razabrao. »Ta valjda ne će gradsko poglavarstvo u tom raditi onako, kako Bunić želi.«

»Ja bih od srca želio, da bude na vašu, Svibnjiću,« reče Vuk, »ali sumnjam. Bunić ima silnu moć, a pogrješka se vašega prijatelja Blaža ne da tako lako opravdati. Pomislite samo. Dok on nije bio na tornju, mogla je u gradu buknuti vatra, iz koje bi se mogla bila izleći najveća nesreća. Nitko živ ne bi bio za taj požar znao — a zašto — jer zvonar ne bi dao bio znaka.«

»Pravo zbori redar Vuk,« odgovori Blaž muklim glasom, »ja sam sada posve uništen.«

»Ah, oče,« proplače Draginja, »ne parajte mi srca toli oštrim riječima. Dragi će se Bog sigurno smilovati.«

»Za sjutra je urečena tajna sjednica,« nastavi Vuk tišim glasom, »pak mi se čini, da će se tada izreći osuda nad vama, dragi prijatelju Blažu, — i to još prije — no što će vas preslušati.«

»Samo naprijed! Samo naprijed!« zaviče zvonar, a lice mu se napuni jedom i mržnjom. »Stvorit će me prosjakom, na moju sijedu glavu padat će psovke i sramota. — Ništa

zato — ipak mi ne mogu oduzeti osvetu, kojom ću ja svog kletog neprijatelja do kraja uništiti!«

»Ali za volju božju,« ozva se zet, »ne mojte se boriti s toli groznim mislima. Ta vi nijeste ostavljeni od cijeloga svijeta — ta vi imate, kamo ćete sklonuti svoju staru glavu — vi imate nas, djecu svoju, koji ćemo se brinuti za vas.«

»Ne, ne,« zaviče grozno starac i pograbi crni okvir sa stijene, »evo, tu je napisano: »Dušu za dušu! Oko za oko! Zub za zub! Ja ne mogu zaboraviti na razbojnika moje sreće do zadnjega časa svoga života. On će oćutiti još moju osvetu, pa makar me i glave stajalo!«

Zvonar se postavi čvrsto na noge, desnicu uzdignu, te se zakune, da će ovršiti osvetu, a oko mu se zažarilo, kao da sam plamen iz njega suklja. Mali se ga Janko preplašio, te je utekao majci u krilo. Ova i sama neizmjerno ganuta, pokupi svoje dijete, rekne ocu s Bogom i ode iz sobe. Starac je nije čuo ni razumio, ni vidio, da je otišla. On je zurio u crni okvir, na sudbeni oglas ,a usne mu neprestano govorile: »Oko za oko! Zub za zub!«

Napokon će Vuk prišaptnuti Svibnjiću: »Moramo gledati, da mu to izbijemo iz glave!«

»Ali kako?« odgovori listonoša.

»Pokušat ću ja,« reče Vuk, pak pokuca starca po ramenima i rekne:

»Sad ste se, dragi prijatelju, dosta nagledali te stvari. Dajte, da se porazgovorimo, kako i što bismo uradi!', da toga nesretnoga Bunića dovedemo na tanak led.«

Blaž pogleda Vuka. Spusti okvir i odvrati muklim glasom: »Ajde, ja sam spreman, da vas slušam!«

»Tako valja!« odgovori Vuk, »a da li vi mene poznate?«.

Kako da vas ne poznam? Vi ste Vuk, a ono tamo je moj zet — a tamo je —« sad se ogleda, ne bi li opazio svoju kćer i maloga Janka. Pa kad ih ne opazi uzdahne: »Otišli su. Dobri moji anđeli me napustiše.«

»Oni će opet doći,« utješi ga Vuk, te ga uhvati ispod ruke i posadi ga na naslonjač. A sad čujte što ću vam reći.

Ja mislim, da nije ni nas Bog sasvim napustio. Oni listovi, što ih Bunić dobiva iz Amerike vrlo su sumnjivi, a ja sam skoro posve uvjeren, da su ti listovi od bratića mu Radovana pl. Višnjića.«

Grudi se starcu veselo spuštahu i dizahu.

»Pa i novci su bili za nj, što ih je onamo slao crni onaj sobar Mišo. Sad čujte i dalje! Vi imate znanaca u Americi? Pišite im, neka upitaju kod novčarske kuće John Sawgera i druga za Radovana. Na takav ćemo način najprije saznati, da li pravi nasljednik tog silnog imutka još živi ili ne.«

Blaž podpuno prihvati taj prijedlog. Sasvim se umiri. Očituje po tom, da bi rado na samu biti, da sastavi list, kako je Vuk napomenuo. Vuk i Svibnjić se oproste od starca i otiđu.

Putem će reći listonoša Vuku: »Mi smo vam mnogo dužni. Da nije vas bilo, sigurno bi bio starac sišao s uma. Ja još nikada nijesam vidio tako razdražena.«

Razgovarali se još malo o starcu Blažu, a onda se obojica prijateljski izrukovahu, oprostili, ter svaki udari svojim putem k sebi. Listonoša se požuri kući, da utješi svoju ženu, te joj kaže, da se je otac primirio, i da je sve na bolje krenulo.

SEDMO POGLAVLJE.

LIŠEN SLUŽBE.

Sjutradan bijaše na gradskom trgou neizmjerno živo. Ljudi se rpimice po cijelom trgu razdijelili, ter neprestano nešto šaptali.

»To je ipak čudnovato!« reče mesar Govedić. »Zar zbilja drže sjednicu radi takove malenkosti.«

»A šta to? Trice i kučine!« zaleti se žestoko limar Svjetlić. »Cijela se stvar riše crnjom, nego je u istinu. Zvonar nije smio otići sa svoga mjesta to je istina, ali toli strašna ipak nije bila njegova pogrješka, da bi mu morali toga radi službu oduzeti. Neka ga oštro ukore, pak mirna Bosna.«

»Tako je,« potvrdi redar Vuk. »U cijelu tu stvar uplela se lična mržnja. Jedan od gradskih vijećnika ne može Blaža vidjeti, pa s toga radi, kopa i ruje, samo da ga liše službe.«

»Pravo imade Vuk,« potvrdi većina građana, »da, da, tako je i mi poznamo toga dičnoga gospodina, koji hoće da uništi staroga Blaža.«

Najedared zavlada tišina. Svačija usta zamuknu, a oči se upriješe u gradskoga podvornika Jakova, koji je netom izašao iz vijećnice i udario preko trga.

»Ej druže,« poviče za njim Vuk, »kamo tako žurno?«

Podvornik ne odgovori, nego samo prstom pokaže na toranj gradske crkve.

»Tri sta gromova! — zar ćete po Blaža?« upita dalje Vuk.

»Dašto!« odvrati podvornik, »borami, on je u zločestoj koži. Ja ga moram neko vrijeme u službi zamijeniti.«

Po toj izjavi raspreli se novi razgovori. Svi se slagahu u tom, da će zvonar izgubiti službu. Gdjekoji su ipak tvrdili, da bi nepravedno bilo, da se tako nemilosrdno s njime postupa.

»Sasvim je pravo, da se svaki nemar u službi oštro kazni!« ozva se opet nekolicina. Pretresivali i to, koliko je građanstvo za Blaža već učinilo, a on da se je tako nezahvalnim pokazao. Za čas dva nije već nijednoga bilo, tko bi zvonara sažalijivao.

Kad je iza pol sata Blaž prolazio trgom, dopirala mu do ušiju mnoga gorka, teška, ujedljiva riječ od sakupljene svjetine.

Nitko se nije za nj zauzimao do jedinoga Vuka, koji ga je pače i tješio i sproveo do vijećnice.

Ma da je Bunić i koliko radio proti Blažu, ipak ga ne bi bilo gradsko zastupstvo skinulo sa službe, da je Blaž bio pokorniji naprama svojim pretpostavljenicima. Starac je na ime ponosno i uzdignute glave stupio pred svoje suce, odlučno im priznao svoj grijeh, ali je i tačno naveo sve razloge, koji su ga na to sklonuli, da je pogriješio.

Bunić je bio ljut kao zmija otrovnica. Sreća mu ipak posluži. Zastupstvo je uvidjelo, da je Blaž krivac, te ga je većinom glasova odsudilo, to jest oduzeli mu službu.

Starac je mirno slušao odsudu sudaca, a kad je izlazio pogleda oštrim pogledom Bunića. Na vratima ga dočekali Vuk i zet. Posljednji mu ponudi, da pođe k njemu stanovati. Starac se baci Svibnjiću na grudi, te plakaše gorko kao godina.

»Tješite se,« rekne Vuk, i potrepta Blaža po ramenima, »tko prijatelja ima, ne će bit napušten. A vi ih imate, dragi Blažu! Vi ćete odsada živjeti veselije i zadovoljnije, nego li ondje na zvoniku. Pri zemlji je ipak ljepše — vi ćete se i sami o tom uvjeriti.«

Dobroćudni redar govoraše neprestano utješljivo Blažu. Najedared stigoše sva trojica do tornja.

»Za dvadeset i četiri sata imam iz zvonika otpremiti sve svoje siromaštvo,« reći će Zvonar. »Ja ne trebam ni toliko vre-

mena. Ono malo posoblja pokupit će dva služnika, a sitnice i malenkosti imat ću ja sam na brizi. No kako ću s vama?« reče Blaž okrenuv se k svojim psima i mačkama, koji su veselo oko njega poskakivali. »Jednog ili dvoje mogao bih uzeti.«

»A ostale,« uleti u riječ Vuk, »obskrbit ćemo mi. Ovu žutu mačku i toga šaroga psa podat ćemo gostioničaru k» lipi«; on voli životinje. A ovoga maloga psića i crnoga mačka uzet ću ja za se.«

»A ove, što su još ostali, uzet ćemo na svoju brigu u kuću,« reče listonoša. Starac jednomu i drugomu srdačno stisne ruku i zahvali mu na dobroti.

U to su došli naručeni služnici, te brzo otpremili sve stvari.

Prije no što će Blaž ostaviti svoj dosadašnji dom, pogleda sa visoka prozora na cijeli okoliš. Sad mu mune glavom sva njegova prošlost, koju je tu proživio. Koliko li je puta tuj zamišljeno gledao u daljinu, ter se tješio, što ne mora bit' dolje među ljudima, koji su toli zlobni i pokvareni. A sad? Mora ostaviti to mjestance, pak ići među one, na koje mrzi.

Debela suza kanu mu niz lica. Ogleda se po sobi. Bijaše prazna, pusta. Jučer još bijaše tu veselo, a danas ne ima od svega toga ništa. Tako je kratkotrajna svaka radost i sreća u ljudskom životu.

Blaž stisne rukama srce, a iz grudiju mu se začu teški uzdah. Vuk i Svibnjić bijahu već na stubama, a sad je i Blaž za njima pošao tužan, spuštene glave, žalosne duše i srca.

OSMO POGLAVLJE.

RADOVAN PL. VIŠNJIĆ.

Prošli su lijepi jesenski dani. Žarko sunašce nije htjelo da pokaže svoje blago i milo lice. Siva magla spustila se cijelim krajem. Za malo počeo je sipiti bijeli sniježak na veliku radost svekolike mladeži.

I mali Janko se veselio zimnim danima. Poskakivao po dvorištu poput laneta. Načinio i veliku snježnu loptu. Donio je u sobu, da njom preseneti majku. Ali je zlo prošao. Ona ga oštro skara, te morade brže bolje snijeg baciti na polje.

Starac Blaž sedaše kraj tople peći, pak razmišljavaše o svojoj sudbini. Premda je u kući svoje djece imao sve, što mu je trebalo, ipak nije bio zadovoljan. Pazili ga kao oko u glavi, ta otac im je, a starost ga već dobrano skučila k zemlji. Kako rekoh, Blaž bijaše veoma nezadovoljan. Naumi s toga, čim nastanu lijepi proljetni dani, da ode iz toga grada. Kamo? Nije ni sam znao.

Njegova se namjera nije oživotvorila.

Jednoga dana dobije na ime iz Amerike, iz Washingtona, list. To ga neizmjerno uzruja. Cijelim tijelom zadrhta. Jedva je mogao otvoriti zapečaćeno pismo. Pogleda na potpis. Pročitavši ga, nasmija se silno, bijesno; oči mu se poput vatre zažare, a usne uzkliknuše:

»Došao je čas osvete! Radovan — Višnjiš živi — živi — jeste li čuli, on živi!«

Svibnjić i Draginja približe se radoznalo k starcu, a on čitaše glasno i jasno:

Štovani gospodine!

Danas vam piše ubogi, zapušteni čovjek, koji Vam iz dna srca hvali, što se za nj zauzeste. Bez Vaše plemenštine propadoh do kraja.

Ime Radovan pl. Višnjić Vam je poznato, pa jer razabrah iz prošloga lista, da vam je stalo do mene, pripovijedat ću vam u kratko svoju prošlost.

Bijah u svojoj mladosti vrlo lakouman. Otac me radi toga odbaci i pošalje u Ameriku. Ja sam doskora uvidio, da je moj otac pravo sa mnom postupao, ali ipak sam bio vrlo ogorčen. Da, ta je ogorčenost i mržnja nastala tolikom, da nijesam htio starcu niti slovca pisati. Ja sam mogao znati, da će to boljet moga oca, koji me je veoma ljubio. S toga je, to doista najveći grijeh, što ga za svoga života počinih. Ja sam radi njega mnogo jur pretrpio.

Već od naravi pustolovne sam ćudi. Novce naskoro potroših, pa onda stupih u službu k nekomu naseljeniku. Uz moga gospodara bilo je i mnogo inih doseljenika. Bila je to na blizu cijela mala država. Češće su navaljivali na nas Indijanci. Mnogo puta upališe nam kuće, uništiše žito i oteše stoku. Bili su nam kleti neprijatelji. Jednoć i mene zarobiše. Samo slučajem spasoh se od sigurne smrti. Jedan me naime Indijanac prepoznade, komu sam prije godinu dana učinio bio dobra, kad je bio u Washingtonu. Njegovim nastojanjem dokopao sam se opet slobode.

Dopustite da vam i nadalje ocrtam svoje crne dane. Bijah bez svega. Ruke mi ne bijahu vješte tešku ratu. Nigdje nijesam nikoga imao u toj groznoj, dalekoj tuđini. Prosjačio sam od grada do grada. Pa ipak malo ne umrijeh od silne gladi. Oboljeh; groznica me silno tresla. Bijah bez svijesti. Nađoše me na putu i otpremiše u bolnicu. Liječili me mrzlim oblozima. Kadšto samo bijah pri svijesti, i tad mi se od onoga, što sam čuo i vidio krv u žilama stinjavala. Da pripovijedam samo jedan takov događaj. Jednom vidjeh pred sobom liječnika i podvornika. Liječnik podvorniku poluglasno govoraše: Još ove noći, ako ne prije, podleći će bolesti. Podvornik pograbi umah mjerilo, izmjeri koliko sam dug, pak dovikne drugomu sluzi, neka priredi za me lijes br. 14. Tko će sad pojmiti, što sam u onom času ćutio. Ja se sjetih svoje mladosti, svoje lakomišljenosti, i svog dobroga otca. Oh kako bi bio sretan, da sam njega slušao! Ovaj čas čvrsto se zakanih, ozdravim li, da ću krenuti u svoju domovinu.

Bog je uslišao moju molbu, ja ozdravih. Upoznah se s nekim dobrim čovjekom. Taj se zauze za me. Ja podoh s njim u Washington. Bio sam kod njega pisarom. Premda sam sada naumio bio, da prištedim toliko novaca, koliko bi bilo potrebno, da otputujem u svoju domovinu, i presenetim svog staroga oca, to ipak htjedoh, da mu prije toga pišem. Smišljeno, učinjeno. Prošli su mjeseci i mjeseci, a ja ne dobih odgovora. Zar zbilja ne će otac o meni ni da čuje? Zar me je sasvim zabacio? Ja toga ne mogu vjerovati! Ta ja mu opisah svoje žalostno stanje — a on da je tako tvrda srca? Nije moguće. Pisah i po drugiput. Ni sad ne dobih odgovora. Sad bijah u duši uvjeren, da otac više za mene ne mari. Podao sam se svojoj krutoj sudbini. Prošle su godine. Ja sam bio dosta dobro obskrbljen. Ta radio sam i radio, pa ako i nije curilo, a to je kapalo, ter sam udobno živio. Opet me nesreća zadesi. Moj gospodar umrije, a ja sam ostao bez službe i bez kruha. Nastojao sam, da dobijem novu kakvu službu, ali uzalud Ne mogoh je nigdje dobiti. Glad i nevolja opet pokucaše na moja vrata.

U toj nevolji sjetih se svoga bratića Bunića. Napisah mu dugo pismo. Ocrtah mu svoje neprilike. Zaklinjah ga, neka se zauzme za me kod oca. Znam da mi taj ne bi odgovorio bio, da nijesam na koncu lista dodao, da ću doći kući ma kako bilo, ako mi ne pošlje otac novaca. To dakako nije bilo mojemu poštenom bratiću milo. Prošlo neko vrijeme, a ja dobih od novčarske kuće Johna Sawgera i druga list, u kojem mi javlja sobar Mišo, da je u te kuće za me spremljena svota novaca. Tim pismom javilo mi se i to, da je moj otac već nekoliko godina mrtav, a da je meni svake godine samo stanovitu neku svotu namijenio. Ostalo da je zapisao samim dobrotvornim zavodima. Moj bratić da je preuzeo upravu imutka, ter mi ima

svake godine 1200 forinata slati, ali dakako samo onda, ako ja nikada više ne dođem u svoju domovinu, i da se ne brinem za oporuku pokojnoga oca.

Te opaske bijahu mi sumnjive. Tim više, što sam se morao obvezati, kad sam primio novce, da ću se slijepo podvrć' zadnjoj volji svog pokojnog otca. Da nijesam toli silno trebao novaca, nikada ne bih bio potpisao te ob-[illegible]ze.

Sumnjao sam — ali mi se opet misao nametnula, da bi moglo tako biti. I u tom me zadesi vaše pismo, koje mi sve razjasni. Po Vama saznah za lopovštinu svoga bratića, hulje, koja je htjela, da me prikrati u mom pravu.

Prvom lađom krećem u Evropu. Nadam se po tom, da ću brzo stići kući, a onda ću izkazati Vama svoju zahvalnost.

Izvolite, veleštovani gospodine, primiti izraz moga osobitoga štovanja. Radovan pl. Višnjić.«

»On živi!« usklikne Blaž, pošto je pročitao list. »Kraj je sada gospodstvu Bunićevu. Odmah ću k onoj hulji, da mu očitam smrtnu osudu, da mu skinem s lica krinku, da mu navijestim propast, nesreću!«

»Ne prenaglite se, dragi taste,« moljaše ga Svibnjić. »Vi znate, da nijeste baš najzdraviji, a danas je ružno, studeno vani. Bog zna, ne bi li vam Bunić i još što god nahuditi mogao. U njega je velika moć! Strpite se još malo!«

»Kakva moć? Čim mu se dokaže njegova lopovština, prestaje i njegova moć,« odgovori starac.

»Pa dobro,« odvrati Svibnjić, »ali pustite, neka se stvar sama razvija. Pravi baštinik već će sam svoje pravo dokazati. To na nas ni najmanje ne spada.«

»To na mene ne spada?« uspali se starac. »To ti možeš tvrditi? Zar ti ne znaš žalosnu moju prošlost — zar si zaboravio kobno ime toga čovjeka, koji je uzrokom svemu mom vaju i jadu. Ja sam strpljivo podnašao svoju nevolju. Uvijek sam se samo u Boga pouzdavao. On me je uslišao. Sad hoću, da budem veseo, jer vidim svoga neprijatelja, kako se savija u prahu poput crva.«

»Radite, što vas je volja dragi taste,« odvrati Svibnjić, »ali se čuvajte, da vam se osveta i opet ne uzvrati; čuvajte se suda božjega!«

»Oko za oko! Zub za zub! — tako stoji pisano.«

»Osveta je moja, ja ću je vratiti! — zbori Gospod!« rekne glasno Svibnjić. »Pomislite i opet vam velim, da vam se osveta ne uzvrati!«

Badava se govorilo starcu. Kao da bob u stijenu bacaš. Blaž strese glavom, uzme kabanicu, klobuk i štap, te pojuri, da izvrši, što je sebi u glavu zapiljio.

DEVETO POGLAVLJE

»OSVETA JE MOJA!«

Vani pada silan snijeg. Ljuti sjevernjak puše sa sviju strana. Starac ne mari za to. Silna studen, što mu zaokupi cijelo tijelo, bila mu ugodna. Silno je bio uzrujan, pak mu je s toga u grudima i glavi gorjelo. Hlad mu je dakle godio.

Bez odmora koracaše dalje. Nije htio ni da skopča kabanicu. S toga mu letjeli kraci od nje lijevo i desno, kako no se vjetar njima poigravao.

Cijeli je zvonar izgledao kao neka sablast. Mnogo oko što je virilo kroz prozore kuća, povuklo se i nehotice natrag, opazivši zvonara, kako bez daha kao lud juri, bježi, leti.

Prođe četvrt sata. Blaž stajaše pred Bunićevom kućom. Još samo da prijeđe uza stube i eto ga u sobi. Bijaše bez daha.

»Ej, ej,« poviče jedan glas za njim, »kamo putujete?«

Blaž se okrenu i opazi sobara Mišu, koji htjede da ga zaustavi.

»Pusti me huljo!« poviče starac žestokim glasom.

»Ne puštam vas, dok ne kažete, zašto idete u tu kuću.«

»K tvojemu gospodaru, k lopovu Buniću,« odgovori gromovito Blaž, »a sad pusti moju kabanicu.«

»Ne puštam te,« odgovori žestoko Mišo.

Blaž ga gurne piješću, a sobar se skotrlja niz ono nekoliko stuba.

Dok se je služinčad sabrala u hodniku, da se osvjedoči, odkuda taj štropot, bijaše Blaž već u sobi, gdje se je Bunić grijao uz toplu peć, ter zadovoljno posmatrao, kako plamen suklja, a drvo praska.

Ugledavši ga barun, sav se prestraši. Ne mogaše ni ustati, ni riječi prozboriti. Zagleda se u zvonara, a taj opet bijesno upiljio pogled u svoga neprijatelja, pa će reći:

»Evo me opet k vama, i to zadnji put. Ne ću se dugo zabaviti kod vas, premda više ne imam dužnosti, ne moram zvoniti. A na tom valja mi zahvaliti Vama, plemenitoj hulji. Ja sam došao, da vam vratim milo za drago.«

U to se otvore vrata. U sobu nagrnu sva družina, a na čelu im šepajući Mišo.

»Eto nasilnika,« vikaše sobar, pokazujući na Blaža, »pograbite ga, i bacite na polje.

»Neka samo tko god u mene dirne. Kosti ću mu smrviti, da će se vazda sjećati,« zaviknu Blaž, te se postavi proti njima.

Služinčad se u istinu ne taknu Blaža. Bojali se bijesnoga pogleda razdraženog, strastvenog starca.

»Buniću, ja vam svjetujem, da naložite neka ode služinčad,« rekne za čas Blaž, »jer vam imam nešto kazati, što nije za takova ušesa.«

Barun mahnu rukom, a družina ode iz sobe samo Mišo ostade.

»Što mi imate reći?« upita Bunić muklim glasom, »ali govorite u kratko!«

»Da u kratko, kao krvnik,« odgovori Blaž. »Imam vam izručiti pozdrav od jednoga — mrtvaca. Jeste li čuli od jednoga — mrtvaca. Jeste li čuli od mrtvaca?«

Barun i Mišo slušahu puni straha.

»Vaš pokojni bratić Radovan pisao mi je dugo pismo,« nastavi dalje Blaž s divljim smijehom. »On bi već sam bio ovamo došao, ali nije mogao, da ne prekrši uvjet, koji se tobože nalazi u oporuci pokojnoga mu oca.«

Barun se prestraši i usklikne bolno. Kao da ga je zmija ujela.

»Otac vašega bratića,« nastavi dalje porugljivo Blaž, »morao je biti tvrda, kamena, ledena srca, kad je od svoga sina tražio toli teške uvjete? Što mislite, Buniću — — hoće li takov biti i državni odvjetnik? Hoće li on moći izvesti, da se unište ti uvjeti. Jer znate, ja ću mu priopćiti svu tu stvar, cijelu priču — vašu prijevaru.«

Bunić se baci pred starca na koljena, obuhvati mu noge, te ga moljaše, da se smiluje.

»Ha, — ha, — ha, — kukavice sinja!« zagrmi starac, pa gurne baruna, i udari nogom varalicu. »Je l' de, sad znadeš jecati, moliti, sad si malen i pitom poput janjeta. Uzalud ti je sav trud, jadniče, nevoljniče. U mene ne ima milosrđa. Ovakova te već davno vidjeh u mojim mislima, u mojim sanjama. Gmiži samo poput crva u prahu! To sam ti već odavna prorekao. To se je napokon dogodilo, a ja se naslađujem. Tvoja će sudbina groznija biti od moje. To ti je danas nagrada za tvoja dobra i milostivna djela!«

Izrekav ove riječi, ode divlji starac iz sobe.

»Ja sam propao, ja sam izgubljen,« zakrešti barun, »što da sad jadan počnem?«

»Umirite se, milostivi gospodaru,« primijeti iza kratke stanke Mišo, »još vam uvijek jedno preostaje, a to je, da bježite. No prije toga još ćemo nešto pokušati. Ja mislim, da ima načina, kojim ćemo predobiti osvetljivoga Blaža.

»Uzalud je sve,« odgovori barun, kojega je ostavio sváki nad. »Ta sve njegove misli idu samo za tim, da uništi mene. Zar misliš, da bi njega što god moglo odvratiti od te namjere?«

»Jest, ja mislim,« odgovori Mišo.

Bunić ga u čudu pogleda i strese nevjerojatno glavom.

Mišo nastavi dalje:

»Blaž znade samo za mržnju i ljubav. U njega ne ima ništa srednjega. Ja znadem za jednu priliku, gdje bi ljubav mogla pobijediti njegovu mržnju.«

»Kakva bi to bila prilika?«

»Njegov unuk.«

»Tko je to?«

»To je petgodišnji sin Janko listonoše Svibnjića. Djed se je silno zaljubio u to dijete. Cijeloj osveti, što ju goji prema vama uzrok je samo to, što ne može, da tomu djetetu ostavi baštine. S toga bismo mogli time sebi pomoći.«

»A kako?« upita radoznalo Bunić.

»Obećajte, da ćete tomu malomu Janku pokloniti 10.000 forinti, ako se stari Blaž obveže, da će o svem šutjeti i pred sudom i pred vašim bratićem. Tako ćemo izbjeći svakoj opasnosti.«

»Teško da će osvetljivi Blaž pristati,« uzdahne Bunić.

»Pokušajmo,« odvrati Mišo, »ali to moramo umah učiniti, jer je vrijeme kratko. S toga vas molim milostivi gospodine, dajte mi punomoć, da smijem u tom što god pokušati.«

Barun pristane na to, a za pol sata ode sobar, da započne svoje djelovanje.

Kad je Blaž veseo nad svojom pobjedom stigao kući u krug svoje obitelji, uruči mu Svibnjić drugo pismo, što je netom prispjelo s pošte.

Zvonar ga raskine radoznalo. Bilo je iz New-Yorka od njegovih znanaca. Pisahu o plemiću Radovanu, da je čovjek bez značaja, neuljudan, prost, neobrazovan, da je jedva toliko pristojan, ter se njima zahvalio s nekoliko riječi radi toga, što su propitkivali toliko za nj, da uzmogne zadobiti svoje veliko nasljedstvo.

»Tako svijet plaća,« primijeti Draginja, saznavši za ono, što je u pismu. »To ćeš i ti, oče, gorko osjetiti.« Zatim briznu u gorki plač. Muž i otac je zapitaše, radi česa se toliko rastuži. Ona jecajući prizna, da je mislila, pače da se je čvrsto nadala, da će plemeniti mladi nasljednik njihovu Janku dati par tisuća forinti za toliko dobro, što mu izkaza naš stari otac.«

»No sad se moj nad izjalovi,« pak pritisne Janka na svoje grudi, »i tako ćeš ti lane moje ostati siromahom, premda ti je djed nekoć bio dosta imućan.«

To se kosnu i starčeva srca. On se duboko zamisli. Tako je sjedio zureći preda se, dok se ne otvoriše vrata, a u sobu stupi Mišo.

Draginja mu umah ponudi sjesti. Naslućivala je na pola, zašto li je došao taj nenadani posjetnik. On ne htjede sjesti već reče:

»Moj posao je vrlo kratak, ne ću se dakle dugo zadržavati.«

»A što želite od mene?« upita ga Blaž.

»Ja želim nekoliko riječi s vama da na samu progovorim.«

»To nije potrebno,« odgovori Blaž, »moja djeca smiju sve čuti, o čem se radi.«

Mišo se ustručavaše, ali pošto je Draginja obećala, da će šutjeti poput groba, reče:

»Neka bude dakle. Ja želim ono isto, što i moj gospodar, a on želi, da vi pred svijetom i sudom šutite kao stijena o onom, što se dogodilo, a on će za to dati vašemu unuku deset tisuća forinti. Pristajete li na to?«

Svi se osupnu od čuda. Sam listonoša poče nekako cijelim tijelom drhtati

Blaž jecaše, uzdisaše, ter staru svoju kosu čupaše.

»Ne, nikad ne!« ponavljaše nekoliko puta.

»Ali, dragi oče,« uleti mu u riječ Draginja, »zašto ne? Ta našao bi se već kakav način, da se zadovolji i Radovanu. Promislite dobro, što radite!«

»Ne, ne, nikada!« — odvratio Blaž -- »makar bi se Radovan i stoput zadovoljio kakvom otpravninom — ja ne mogu odustati od svoga nauma.«

»Zar ti tako slabo ljubiš malog našega Janka, da ga žrtvuješ svojoj osveti. Tim više, što dobro znadeš, da se nemamo upravo ničemu nadati od neugladenoga Višnjića.«

Zvonar skoči na noge. Grudi mu se silno uzgibale. On je hvatao za zrakom. Nestalo mu daha. Oči mu se zarumenile. tako mu je krv udarila u glavu. Crte lica bijahu grozne. Sad podiže obje ruke, ter teškom mukom izmuca:

»Prekasno je. — Ja sam već kod suda sve to prijavio. Proti Buniću je već izdana zapovijed, da se u ime zakona zatvori.«

Svi uskliknuše bolnim glasom. Sobar skoči iz sobe, a Draginja jecajući za njim.

Svibnjić pristupi k starcu, pa mu reče:

»To je u istinu božja kazan taste. Vi žudiste uvijek za osvetom, a sad je osveta na vas samoga pala. Oprostio vam Bog to djelo, kao što vam ja praštam!«

Poslije ovih riječi, udalji se i listonoša, te pusti starca sama u sobi, koji se zadube u strašne misli.

Plaho gledaše okolo sebe. Zgrabi klobuk i izađe. Dan bijaše na domaku. Uhvatio se sumrak. Po svim ulicama se razprostiraše tama.

Starac hodaše s teškom mukom iz jedne ulice u drugu. Dođe do vrata zvonika gradske crkve. Tiho i oprezno odšulja se dobro poznatim mu stubama na vanjski hodnik tornja.

Posvuda je bila tmina. Ništa nije mogao razabrati. Na nebu tek nekoliko zvjezdica sjalo veselo — milo K njima obrati svoje lice.

»Tamo gore ima milosrđa,« šaptaše van sebe, »tu ga dolje nije.«

Iza toga se spusti niz naslon. Teški uzkrik ozva se s njegovih usana, a tijelo mu pade u dubinu. Tijelo pade, a Bogu dušu dade.

U silnoj razdraženosti i pohlepi za osvetom šenuo je stari Blaž pameću i počinio to grozno djelo.

KONAC.

Još iste noći nađoše razmrskano truplo Blaževo. Sad je svijet o njemu blaže sudio. Tim više što su Bunić njegov sobar Mišo već čamili u zatvoru. Sad se nije nitko više trebao bojati njihove zlobe.

Iza jednoga tjedna dođe Radovan. Sud mu doskora preda svekoliku baštinu. Bunić i Mišo ostadoše na mnogo godina osuđeni u tamnici.

Koliko se Draginja začudi, kad upozna Višnjića Bijaše to skroz plemenita i poštena duša. On je isplatio za maloga Janka deset hiljada forinti, što ih je Bunić obećao bio. Majka plakaše i jecaše. Sad bi rada bila žrtvovala i taj novac, samo da joj je dragi otac bio na životu. I ostale, koji su Radovanu pomogli, da se dovinuo svoje sreće obdari bogato. Siromašnomu Blažu podiže na vječnu uspomenu prekrasan spomenik. Tim mu je jedino mogao iskazati svoju zahvalnost.

Na urešeni grob Blaža dolažahu često njegovi mili i dragi, a među njima i redar Vuk. Vodili su svakiput uza se i maloga Janka, kojemu bi tada uvijek kazivali krasne nauke, kako se čovjek nikada sam ne smije da osvećuje, već neka osvetu prepusti Svemogućemu, jer on veli:

»Osveta je moja, ja ću je vratiti.«

